

Alltid på vakt

30 menn forteller om sine erfaringer med å selge sex

Oslo

Forord

De aller fleste forbinder prostitusjon med kvinner som selger seksuelle tjenester til menn. Til tross for at personer av alle kjønn selger sex har prostitusjonsdiskursen i hovedsak vært heteronormativ og det er lite forskning og erfaringsbasert kunnskap om mannlig prostitusjon i Norge.

Med noen hederlige unntak, har også Pro Sentrets arbeid tatt utgangspunkt i denne forståelsen. I perioden 1991 til 2001 hadde Pro Sentret et eget tiltak rettet mot menn med prostitusjons-erfaring. Året før dette arbeidet ble avsluttet var 14 % av brukerne på Pro Sentret menn. Femten år senere, i 2015, var prosentandelen 1,5. Skal vi som tjenesteytere nå menn med sexsalgs erfaring må vi altså først anerkjenne at gruppen finnes og deretter rette innsatsene direkte mot dem det gjelder.

De siste to årene har Pro Sentret hatt et særskilt fokus og en målrettet innsats mot menn. Det har gitt resultater og andelen menn i vår portefølje øker stadig. Vi erfarer at gruppen menn som selger sex er svært differensiert, med forskjellige erfaringer og livsbetingelser og med ulike opplevelser knyttet til sexsalg. Vi må rett og slett møte menn med en åpen og nysgjerrig tilnærming. La sex, seksualitet og seksuell helse være en naturlig del av samtalen. Da åpner du opp for også å kunne dele erfaringer med salg av sex. Det motsatte, taushet, lukker muligheten for en ikke-dømmende, åpen og trygg dialog og sementerer stigma og skam. Oppfordringen går derfor ut til alle som møter menn i sitt daglige arbeid og særlig til de av oss som møter menn med overlappende risikofaktorer og mange negative livshendelser. Snakk om det!

En stor takk til Ulla Bjørndahl som har vært ansvarlig for dette arbeidet og til Justis- og beredskapsdepartementet for å ha finansiert det hele. En stor takk også til alle ansatte på Pro Sentret og samarbeidspartnere som har bidratt og ikke minst til de 30 mennene som raust har delt sine historier, tanker og refleksjoner med oss.

Björg Norli
Leder Pro Sentret

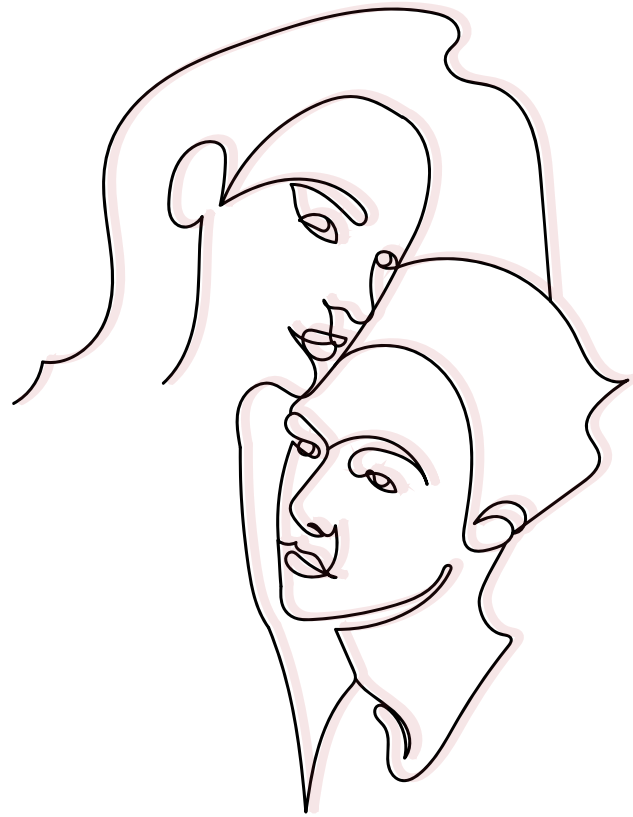
Innhold

Del 1: Hvorfor kartlegge mannlig prostitusjon?	4
Del 2: Intervjuer med menn	8
Hvem har vi snakket med?	10
Sexsalgsdebut	12
Arenaer, kunder, organisering og nettverk	14
Agenter, kollegaer, samarbeidspartnere og bakmenn	18
Bruk av sosiale medier	20
Vold, trakassering, trusler og sikkerhet på jobb	22
Inntekt og alternativer til sexsalg	26
Livskvalitet	28
Møtet med Pro Sentret	30
Del 3: Workshop med hjelpeapparatet	32
Ulike grupper menn	34
Møtet med de ulike tiltakene	37
Del 4: Veien videre – hvordan kan vi bruke funnene i kartleggingen i vårt daglige arbeid?	38
Pro Sentrets prinsipper	42
Tips og råd	43

Rapporten er skrevet av: Ulla Bjørndahl

Datainnsamling er utført av: Iuliana Sandu, Richard Lunden, Mette Salvesen Lian, Marianne Mikalsen Arvanitidis, Jose Ranes og Ulla Bjørndahl

Rapporten er finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet

Del 1:

Hvorfor kartlegge mannlig prostitusjon?

Bakgrunn

Prostitusjon assosieres i hovedsak med kvinner som selger sex og menn som kjøper sex. Dette gjenspeiles både i samfunnsdebatten, i forskningen på feltet og i utformingen av tjenestetilbudene til personer som selger sex. Forklaringen på det kvinnelige fokuset er ganske enkel: det er ingen tvil om at de fleste som selger sex både i Norge og resten av verden er kvinner.

I en kartleggingsrapport fra TAMPEP i 2009 ble det estimerte at 7 % av personene som solgte sex i Europa var menn.¹ Det finnes ingen nyere omfangsstudier av prostitusjon i Norge. I 2007 kartla forskningsinstituttet Fafo det norske prostitusjonsmarkedet og beregnet at 2 % av markedet bestod av menn.² Disse beregningene tok i hovedsak utgangspunkt i annonsesider hvor kvinner

annonserer til mannlige kunder. Pro Sentrets erfaringer tilsier at menn som selger sex i hovedsak annonserer på nettsider med kun mannlige annonsører eller at de kommer i kontakt med kunder gjennom datingapper/nettsider. Ingen har gjort omfangsberegninger etter at Fafo estimerte at 3057 personer solgte sex i Norge i løpet av 2007. De siste årene har ungdomsundersøkelser i ulike kommuner inkludert spørsmål om skoleelevers erfaringer med å gjøre seksuelle handlinger mot goder. I Oslo svarte 3,9 % av guttene som deltok i undersøkelsen at de hadde gjort seksuelle handlinger mot goder,³ mens 5 % av guttene som deltok i undersøkelsen i Trondheim i 2013 svarte at de hadde utført seksuelle tjenester mot betaling.⁴

¹ TAMPEP. *Sex work in Europe: A mapping of the prostitution scene in 25 European countries*. 2009.

² Tveit, M. & Skilbrei, M. *Mangfoldig marked: Prostitusjonenes omfang, innhold og organisering*. 2008.

³ Bakken, A. *Ung i Oslo 2018*. 2019.

⁴ Trondheim kommune, *Å se i mørket – en HKH kartlegging av gutteprostitusjon i Trondheim*. 2015.

Pro Sentret har vært et tjenestetilbud for personer som selger sex siden 1983.

Pro Sentret har vært et tjenestetilbud for personer som selger sex siden 1983. Til tross for at alle våre tjenester, med unntak værestedet «Stua», alltid har vært tilgjengelig for personer av alle kjønn, har den største brukergruppa vår alltid vært kvinner. Hovedinnsatsen i det oppsøkende arbeidet har da også vært rettet mot kvinner. De siste 30 årene har Pro Sentret i perioder hatt egne prosjekter eller ansatte som har jobbet systematisk med menn som selger sex og arenaene de jobber på. Fra 2017 har vi jobbet opp mot de mannlige prostitusjonsarenaene med mål om at arbeid med menn ikke skal være noe som skjer periodisk og

prosjektbasert, men at det skal inngå i den ordinære driften ved Pro Sentret. Lavterskel værestedet, «Stua», var som nevnt forbeholdt personer som identifiserte seg som kvinner frem til 2017. Etter den tid har alle tilbud på Pro Sentret vært åpne for personer av alle kjønn og vi har tatt ulike grep for at tilbudet vårt skal fremstå som inkluderende for alle.

Bakgrunnen for denne kartleggingen er at Pro Sentret hadde behov for mer kunnskap om livssituasjonen til menn som selger sex i Oslo og Norge. Med kartleggingen ønsker vi å få innsikt i deres bakgrunn, arbeidsforhold, inntjening, opplevelse av trygghet, sikkerhetsstrategier, erfaringer med kunder og erfaringer i møte med Pro Sentret. Vi ønsket også å finne ut om det var temaer vi ikke hadde tenkt på, men som mennene selv tok opp under intervjuene, og som vi følgelig burde sette fokus på og tilegne oss mer kunnskap om.

Målet med kartleggingen har vært å få mer kunnskap om menn som selger sex i Norge og med utgangspunkt i dette vurdere om vi bør gjøre noe nytt eller annerledes for å være et godt tjenestetilbud for menn. Vi har ikke hatt som mål å beregne omfanget av menn som selger sex i Norge.

Metoden vi har benyttet i denne kartleggingen er strukturerte intervjuer. Alle som ble intervjuet hadde solgt sex i 2018/2019. Funnene fra intervjuene presenteres i del 2 av rapporten. Som et supplement til intervjuene gjennomførte vi høsten 2018 en workshop med ulike aktører som, gjennom sitt arbeid i offentlig og ideell sektor, kan komme i kontakt med menn som selger sex. Erfaringene og

⁵ Bjørndahl, U., *Erfaringsrapport fra prosjektet Pro Mann*. 2014.

innspillene herfra presenteres i del 3 av rapporten. I del 4 ser vi på hva Pro Sentret bør gjøre videre i sitt arbeid for å være et inkluderende tjenestetilbud for menn samt gir anbefalinger til andre profesjonelle eller ideelle organisasjoner som yter tjenester til denne gruppen.

Et tilbakeblikk

Under følger en kort gjennomgang av ulike tiltak, kartlegginger og prosjekter med fokus på menn som har vært gjennomført på Pro Sentret.

1990-2001: «Gutte Pro»

Fra 1990-2001 hadde Pro Sentret et eget tiltak med to ansatte som jobbet med individuell oppfølging og oppsøkende arbeid rettet mot gutter og menn. Det oppsøkende arbeidet foregikk i hovedsak på Oslo S, kafeer og puber, sentrumsnære områder og i spillehaller. I en periode hadde vi også en egen «varmestue», et værested, kun for menn. I 2000 var cirka 14 % av Pro Sentrets brukere menn. Det var to grunner til at dette arbeidet ble avsluttet i 2001: De som jobbet i dette tiltaket sluttet og det ble gjort andre prioriteringer på grunn av store forandringer i prostitusjonsmarkedet ved at tilfanget av utenlandske kvinner økte kraftig.⁵

2010: «Et usynlig marked?»

I 2010 gjorde Pro Sentret en feltbeskrivelse av menn, gutter og transpersoner som selger sex i Norge på oppdrag fra Helsedirektoratet. Intensjonen med feltbeskrivelsen var å samle inn kunnskapen som på det daværende tidspunkt fantes om mannlig prostitusjon i Norge. Dette ble gjort ved at vi gjennom en periode på fem måneder samlet inn kunnskap og erfaringer om mannlig prostitusjon fra politi, hjelpetiltak, forskere, organisasjoner og andre som kjente markedet. Vi innhentet mye informasjon i Oslo, og gjennomførte studiebesøk i Trondheim, Bergen og Stavanger. I tillegg til å sammenstille kunnskapen vi fant, gjennomgikk vi dokumentasjonen som fantes på feltet i Norge og laget en oversikt over de eksisterende tilbudene som fantes til menn som solgte sex, samt dokumenterte hvilke tilbud som ble etterspurt. Det ble også talt annonser på prostitusjon- og eskortenettsteder på internett for å få en oversikt over hvor mange som annonserte, og gjennomført 8 samtaler med menn som hadde erfaring med å selge sex i Norge. Funnene av feltbeskrivelsen ble presentert i rapporten «Et

usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex».⁶

Rapporten konkluderte blant annet med at det mannlige prostitusjonsmarkedet var differensiert og sammensatt, og at det var mye man ikke visste. Mannlig prostitusjon ble beskrevet som et fenomen hjelpeapparatet hadde lite kunnskap om, og at mange synes det var vanskelig å snakke om tematikken. Videre pekte den på at politiet rettet sin innsats kun mot markeder der kvinner solgte sex til menn. Internett ble ansett for å være den største arenaen for å komme i kontakt med kunder.⁷

2011-2013: Pro Mann-prosjektet

Fra september 2011 og ut desember 2013 fikk Pro Sentret midler fra Justis- og beredskapsdepartementet til prosjektet «Pro Mann». Målet med prosjektet var å jobbe opp mot det mannlige prostitusjonsmiljøet og det øvrige hjelpeapparatet som kommer i kontakt med menn som selger sex. Mesteparten av det oppsøkende arbeidet i prosjektet handlet om å være tilgjengelig på chat på Pro Sentrets nettside og i ulike chatrom hvor vi visste at mannlige prostitusjon foregikk. I denne perioden gjennomførte Pro Sentret 661 chatter. 131 av chattene var med menn i målgruppen. Selv om vi var fornøyd med å nå såpass mange i målgruppen, ble det gjennomført for mange chatter med personer utenfor målgruppen. Vi konkluderte derfor med at oppsøkingarbeid rettet mot menn som selger sex må skje mer spisset. Prosjektet ble i 2014 oppsummert i en evalueringsrapport.⁸

2017: «Sex som kapital»

Høsten 2016 gjennomførte Pro Sentret en kartlegging av hjelpeapparatets kunnskap om unge som bytter sex i Oslo. I 2017 kom rapporten «Sex som kapital. Om unge som bytter sex: utforskning av seksualitet, sårbarhet, grenser og press»⁹ som presenterte funnene fra kartleggingen. Et av funnene i kartleggingen var at hjelpeapparatets tilnærming til tematikken var preget av heteronormative holdninger og stereotypiske kjønnsrollemønstre. Risiko og sårbarhet hos gutter ble ofte assosiert med rus, dårlig psykisk helse, vold og kriminalitet og ikke

med forhold knyttet til seksualitet og negative seksuelle erfaringer.

2017: «Mistanke og magesfølelse»

I 2017 skrev Pro Sentret en rapport om hjelpeapparatet i Oslo sin kunnskap om enslig mindreårige asylsøkeres erfaringer med salg/bytte av sex. Rapporten «Mistanke og magesfølelse. Hjelpeapparatet i Oslo sin kunnskap om enslige mindreårige erfaringer med salg/bytte av sex»¹⁰ konkluderte med at enslige mindreårige asylsøkere var en sårbar gruppe, og at ansatte i hjelpeapparatet mistenkte at salg og bytte av seksuelle tjenester foregikk både i migrasjonsprosessen og etter ankomst til Norge. Et av hovedfunnene var at salg og bytte av sex var et utfordrende tema å snakke om for ansatte i hjelpeapparatet, og at det var lite bevissthet knyttet til at gutter kunne ha erfaring med salg/bytte av sex for overlevelse eller ses som offer for menneskehandel. Rapporten pekte også på at enslige mindreårige hadde et lavt kunnskapsnivå om egen kropp, seksualitet og grenser og at hjelpeapparatet var usikre på hvem sitt ansvar det var å snakke med dem om det.

2018: «Between a rock and a hard place»

Pro Sentret gjennomførte i 2018 en kartlegging av rom-menn som selger sex i Oslo. Funnene fra kartleggingen ble oppsummert i rapporten «Between a rock and a hard place: The unseen category of young Roma men selling sex in Oslo and beyond».¹¹ Dette var den første systematiske kartleggingen av denne gruppen i Norge. Pro Sentret intervjuet tre menn i målgruppen. I tillegg intervjuet vår samarbeidsorganisasjon Dose of Love¹² i Bulgaria seks menn i Burgasområdet. Felles for mennene var blant annet en bakgrunn med lav utdanning, fattigdom og marginalisering. De hadde lite kunnskap om helse og sikker sex, og mennene i Oslo hadde ingen kontakt med prostitusjonstiltakene eller andre lavterskeltilbud. Mennene anerkjennes sjelden som ofre for utnyttning, selv om de fleste som ble intervjuet debuterte med sexsalg som mindreårige.

2017- d.d:

I august 2017 startet Pro Sentret nok et eget

⁶ Bjørndahl, U., Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex. 2010.

⁷ Ibid.

⁸ Bjørndahl, U., Erfaringsrapport fra prosjektet Pro Mann. 2014.

⁹ Bjørndahl, U., Sex som kapital. Om unge som bytter sex: utforskning av seksualitet, sårbarhet, grenser og press. 2017.

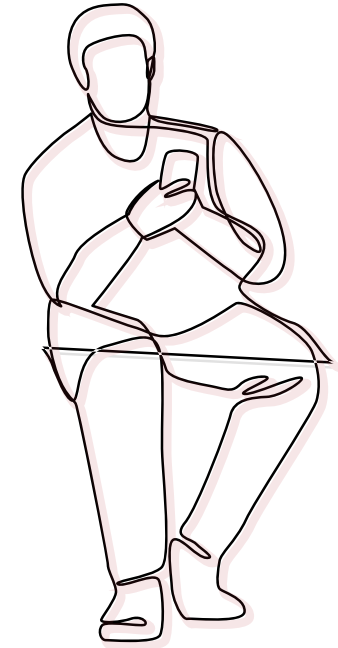
¹⁰ Warpe, S., S., Mistanke og magesfølelse. Hjelpeapparatet i Oslo sin kunnskap om enslig mindreårige sine erfaringer med salg og bytte av sex. 2017.

¹¹ Kock, I., E., Between a rock and a hard place. The unseen category of young Roma men selling sex in Oslo and beyond. 2018.

¹² <http://doseoflove.org/en/index/static/32/>

¹³ PION er sexarbeidernes interesseorganisasjon i Norge <http://www.pion-norge.no/>

Siden oppstart av prosjektet har antallet menn som bruker Pro Sentret steget. I 2018 hadde vi 51 ulike mannlige brukere. Dette er 17 % økning fra 2017.

prosjekt som rettet seg spesifikt mot menn som selger sex. Målet med prosjektet var at arbeidet skulle integreres i Pro Sentrets drift. En feltarbeider med erfaring fra PIONs¹³ arbeid med gruppen, og god kjennskap til miljøet, ble ansatt for å drive det oppsøkende arbeidet. Samtidig ble Stua, som tidligere var forbeholdt personer med kvinnelig kjønnsidentitet åpnet for personer av alle kjønn. I oppstarten av prosjektet ble det arrangert 5 workshoper med ansatte på Pro Sentret og menn som hadde erfaring med salg og bytte av sex. I workshopene tematiserte vi salg av sex, seksuell identitet, relasjoner til kunder, barndom, oppvekst og familieforhold samt forhold til venner og kjærester. Ulike aspekter rundt hemmelighold, skam, seksuell helse, seksuelt overførbare infeksjoner, vold og sikkerhet og ulike tjenestetilbud til menn ble også drøftet. Mennene som deltok kom fra mange ulike land og hadde ulike bakgrunner. Workshopene bidro til at de ansatte på Pro Sentret fikk økt kunnskap om målgruppa.

I 2018 startet vi med et systematisk oppsøkende arbeid på internett som kun rettet seg mot menn, tilsvarende det vi gjør overfor den kvinnelige delen av markedet. Vi opprettet egne profiler for Pro Sentret på nettsidene Gaysir, Hunqz og Rentmen samt på datingapplikasjonen Grindr.¹⁴

Gaysir er den største møteplassen for skeive på internett i Norge. Den inneholder ulike artikler om forskjellige aktuelle temaer, og har et forum der man kan opprette en profil og komme i kontakt med andre. Sommeren 2018 inngikk vi i et samarbeid

med Gaysir der vi betalte for en annonse-artikkel med informasjon om Pro Sentret og at vi er et tjenestetilbud for personer av alle kjønn. Dette samarbeidet innebar også at vi fikk opprette en profil på Gaysir, slik at vi kunne være tilgjengelig for de som ønsket å komme i kontakt med oss der.

Vi har sendt ut informasjon om vårt tilbud til alle som har profil på escortnettssidene Hunqz og Rentmen, som er de nettsidene vi erfarer at flest mannlige eskorter bruker. Informasjonen har vært på både norsk, engelsk og spansk. Vi har daglig vært inne på de ulike nettsidene for raskt å ta kontakt med nye menn som oppga at de var i, eller på vei til Norge. Til sammen var vi i kontakt med 294 menn gjennom oppsøkende arbeid i 2018.

Fra august og ut desember 2018 hadde vi hatt 364 besøk på profilen vår på nettsiden Hunqz, 348 besøk på profilen vår på Gaysir og 59 besøk på profilen på Rentmen.

Siden oppstart av prosjektet har antallet menn som bruker Pro Sentret steget. I 2018 hadde vi 51 ulike mannlige brukere. Dette er 17 % økning fra 2017. Mennene som bruker oss benytter seg både av tilbudet om individuell oppfølging, Stua og helsetilbudet. De kommer fra ulike verdensdeler og var i 2018 i alderen 16 til 53 år.¹⁵

I august 2019 ble prosjektet avsluttet og arbeidet rettet mot menn ble en del av Pro Sentrets ordinære drift. Per 1. desember 2019 har 56 ulike menn benyttet seg av Pro Sentrets tjenester. Det vil altså være en økning av antall mannlige brukere fra 2018 til 2019 også.

¹⁴ Grindr er verdens største sosiale medier applikasjon for skeive <https://www.grindr.com/>

¹⁵ Pro Sentret, Året 2018. 2019.

Del 2:

Intervjuer med menn

Gjennomføring

Intervjuene ble gjennomført fra slutten av september 2018 til slutten av januar 2019. På tidspunktet mennene ble intervjuet oppholdt samtlige seg i Oslo. Alle intervjuene ble gjennomført av ansatte ved Pro Sentret i våre lokaler.

Det var utarbeidet en intervjumal som ble fulgt i alle intervjuene, og alle informantene ble stilt de samme spørsmålene. Mennene som ble intervjuet bestemte selv hvilke spørsmål de ville svare på og hvor mye de ønsket å utdype. Intervjumalen ble utarbeidet på norsk, engelsk, rumensk og spansk og mennene ble tilbudt å lese gjennom skjemaet på forhånd hvis de ønsket det. De kunne også bestemme hvilke av de fire språkene de ønsket at intervjuet skulle gjennomføres på.

Intervjuenes varighet varierte fra 20 minutter til en time, avhengig av hvor mye den som ble intervjuet ønsket å dele. Deltakerne fikk et gavekort på 750 kr som kompensasjon for deltakelsen.

Rekruttering av informanter og vurdering av utvalget

Rekrutteringen til denne undersøkelsen skjedde på flere måter. Vi forsøkte å nå bredt ut ved å dele informasjon om kartleggingen på sosiale medier, be samarbeidspartnere¹⁶ henge opp informasjon til deres brukere/pasienter/beboere, ved å spørre alle mennene som besøkte Pro Sentret i løpet av perioden og ved å kontakte folk som annonserte på eskortenettsteder aktivt. Noen ble også kontaktet på applikasjonen Grindr.

I forskning skiller det gjerne mellom menn som selger sex profesjonelt og de som ikke gjør det. De som selger sex profesjonelt antas å ha det bedre økonomisk, være mer

selvstendig, bruke internett for å komme i kontakt med kunder og har større mulighet til å møte de kundene de ønsker enn de som ikke er profesjonelle. De som ikke selger sex profesjonelt bruker sexsalg som en midlertidig løsning i en vanskelig livssituasjon og beskrives som en gruppe som har sosiale problemer og dårlig økonomi. De treffer i hovedsak kunder på gata, barer og andre utesteder.¹⁷

Da Pro Sentret skrev en om rapport om kunnskapen som fantes om gutter, menn og transpersoner som selger sex i 2010 var et av funnene at markedet er differensiert og med ulike aktører i forskjellige livssituasjoner. Internett ble identifisert som den største arenaen for å komme i kontakt med kunder. Et annet funn var at på deler av markedet var ungt utseende og ung alder ettertraktet. Videre var det mye som tydet på at majoriteten av gutter og menn med prostitusjonserfaring hadde mer sporadiske salgserfaringer og kortere prostitusjonskarrierer enn kvinner.¹⁸

Mennene som vi intervjuet i 2018/2019 solgte i hovedsak sex på internett og har ulike livssituasjoner, noe som stemmer overens med funnene i rapporten fra 2010. Mennene vi har intervjuet nå er ikke spesielt unge og de færreste jobber med salg av sex sporadisk. I hovedsak har vi intervjuet menn som selger sex profesjonelt i denne kartleggingen. Slik skiller de seg fra funnene fra 2010. Det er vanskelig å si om det handler om endringer i markedet eller om vi nå har intervjuet en gruppe vi fikk mindre kontakt med i 2010. Prostitusjonsfeltet er i kontinuerlig endring. Ny teknologi, globalisering, politikk og grensekontroll har stor innvirkning på markedet. Det er derfor ikke usannsynlig

at markedet har endret seg siden 2010. Ettersom dette er en intervjuundersøkelse, har vi ikke hatt som mål å beskrive hele markedet, men livssituasjonen til de mennene vi har intervjuet. Det er derfor ikke fruktbart å sammenligne funnene om hele markedet fra 2010 med denne kartleggingen.

Pro Sentret skrev i 2018 en rapport om unge rom menn som selger sex i Oslo¹⁹. Disse mennene fremsto som mindre profesjonelle og mer sårbare. Vi har ikke klart å rekruttere mange fra den gruppen i denne kartleggingen. Vi har heller ikke intervjuet personer under 18 år som selger sex.

De fleste mennene vi intervjuet var menn som annonserte på eskortenettsteder. I den perioden vi gjennomførte undersøkelsen, talte vi til sammen 125 ulike annonsører på de ulike aktuelle eskortenettstedene for menn som vi jobber oppsøkende på. 26 av mennene vi intervjuet oppga at de annonserte på

eskortenettsteder. Dette betyr at vi intervjuet omtrent 20 % av annonsørene i denne perioden i denne undersøkelsen. Om situasjonen til de vi intervjuet skiller seg nevneverdig fra de øvrige 80 % er det ikke mulig å si noe om.

Vi har intervjuet 30 menn i denne kartleggingen og er godt fornøyd med utvalget. Pro Sentret har ikke kjennskap til lignende kartlegginger eller studier i Norden hvor man har intervjuet et så høyt antall menn som selger sex. Vi er også fornøyd med at vi har snakket med menn fra 13 ulike land i et aldersspenn fra 21-41 år.

Selv om vi er fornøyd med at vi har intervjuet så mange menn, er det viktig å understreke at funnene i denne kartleggingen ikke kan brukes til beskrive situasjonen til menn som selger sex generelt, men kun situasjonen til mennene vi har intervjuet.

¹⁶ Rustiltak, klinikker som jobber med seksuell helse, ulike tiltak for migranter, politi, asylmottak, andre prostitusjonstiltak og flere andre aktører som kan komme i kontakt med menn som selger sex.

¹⁷ Kock, I., E., *Between a rock and a hard place. The unseen category of young Roma men selling sex in Oslo and beyond.* 2018.

¹⁸ Bjørndahl, U., *Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex.* 2010.

¹⁹ Kock, I., E., *Between a rock and a hard place. The unseen category of young Roma men selling sex in Oslo and beyond.* 2018.

Hvem har vi snakket med?

Alder og nasjonalitet

Til sammen intervjuet vi 30 menn. Alle mennene var aktive selgere av seksuelle tjenester da de ble intervjuet. I denne kartleggingen ønsket vi å intervjuer menn fra 18 år og oppover. Alderen til informantene varierte fra 21-41 år. Gjennomsnittsalderen til informantene var 29,7 år mens medianen var på 28 år.

Mennene kom fra 13 ulike land. Åtte oppga at de kom fra Norge, 1 kom fra Nord-Afrika, 6 fra ulike land i Europa (Sverige, Latvia, Tsjekkia, Nederland, Romania) og 15 kom fra ulike land i Latin-Amerika (Brasil, Colombia, Venezuela, Peru, Den dominikanske republikk og Argentina).

Selv om vi ikke har oversikt over hvor de fleste mennene som selger sex i Norge kommer fra, har denne kartleggingen trolig overrepresentasjon av latinamerikanske menn ettersom halvparten av mennene som ble intervjuet oppga at de kom fra land i Latin-Amerika. Denne overrepresentasjonen kan muligens forklares med at vi sendte ut informasjon om kartleggingen på spansk hvor det ble opplyst om at intervjuene kunne gjennomføres med en spansktalende ansatt på Pro Sentret.

Familie- og boligsituasjon

Tjueto av mennene vi intervjuet svarte nei på spørsmålet om de hadde en partner, mens 7 svarte ja. En ønsket ikke å svare på spørsmålet. Av de som svarte ja på spørsmålet oppga 4 at partner visste at de solgte sex, mens 3 svarte at partner ikke visste det. Fem av mennene oppga at de hadde barn.

Videre ble de spurt om hvor de bodde og om de bodde sammen med noen. Selv om de fleste svarte at de hverken hadde en partner eller barn, svarte 18 at de bodde sammen med noen. 2/3 oppga at de bodde sammen med partner, familie eller venner, mens 3 bodde med en kollega og 2 på institusjon.

Blant de 8 norske mennene som ble intervjuet var det 3 som ikke svarte på hvor de bodde, mens 3 oppgav leilighet og 2 institusjon. De 22 mennene som var migranter ble spurt om hvor de bodde både i hjemlandet og i Norge. Som vi kan

se i tabellen under var det stor variasjon i hvordan mennene bodde når de oppholdt seg i Norge.

Bolig i Norge (migrantene)	Antall
Hotell	3
Leilighetshotell	3
Airbnb	4
Deler leilighet med andre	4
Egen leilighet	5
Leier et rom	2
Hos venner og familie	1

Boligsituasjonen i hjemlandet var noe annerledes enn i Norge. En del av mennene bodde i landet de kom fra og reiste til andre land for å selge sex. De oppga å ha egen leilighet eller at de delte leilighet med andre. De som ikke lenger bodde i hjemlandet bodde enten hos familie når de var på besøk, eller reiste rundt og overnattet ulike steder.

Bolig i hjemlandet/landet de har pass (migrantene)	Antall
Egen leilighet/hus	11
Leier et rom	2
Deler leilighet med andre	2
Hos familie	5
Reiser rundt og bor ulike steder	2

Migrasjonserfaring, oppholdsstatus og varighet på oppholdet i Norge

Har du jobbet eller bodd i andre land:	Antall
1-3 andre land	13
4-5 andre land	5
6-10 andre land	2
Flere enn 10 andre land	1
Ikke oppgitt hvor mange	2
Har ikke bodd/jobbet i andre land	7

Samtlige menn vi intervjuet ble spurte om de hadde bodd eller jobbet i andre land enn

Norge og landet de kom fra (de som ikke kom fra Norge). Tabellen over viser svarene vi fikk. Syv svarte nei på spørsmålet. Blant de 23 som svarte ja på spørsmålet hadde 13 bodd i 1-3 andre land, mens 8 hadde bodd i flere en 4 land. Til sammen hadde mennene jobbet/bodd i 21 ulike land i tillegg til i Norge og hjemlandet sitt. Landene de fortalte om var i hovedsak europeiske, men enkelte hadde også bodd/jobbet i nord-amerikanske, latin-amerikanske og asiatiske land. Landene som flest oppga at de hadde bodd/jobbet i var Spania (9 menn), Tyskland (9 menn) og Sverige (7 menn).

At 23 av 30 menn svarer at de har bodd i 21 ulike land viser at vi i hovedsak har intervjuet menn som har migrasjonserfaring, og at de fleste har migrert til ulike land i Europa. Blant mennene som kom fra land utenfor Europa fortalte flere at de hadde flyttet til Europa i håp om å finne ordinært arbeid. De hadde forsøkt å få jobb i flere europeiske land, men oppga at arbeidsmarkedet var vanskelig og at inntjeningen i jobbene de hadde fått var for dårlig. At arbeidsmarkedet var vanskeligere enn forutsett hadde ført til at de hadde begynt å selge sex. En mann forklarte det slik:

«Etter jeg migrerte til Europa hadde jeg ikke tenkt å selge sex, men etablere meg med partner og finne jobb. Arbeidsmarkedet var mye vanskeligere enn jeg trodde, og det var umulig å tjene greit med penger, så jeg måtte begynne å selge meg igjen».

Varigheten på oppholdet i Norge varierte fra 1 dag til 12 år. Syv av mennene svarte at de hadde vært her 1 år eller lenger, mens resten hadde vært her under 1 år. Elleve hadde oppholdt seg under 1 måned i Norge. Mange svarte at de reiste frem og tilbake mellom landet de bodde i, Norge og andre europeiske land.

På spørsmålet om oppholdsstatus i Norge svarte 12 at de var her som Schengen/EØS borgere, 7 at de var turister, 2 at de var her på familiegjenforening og 1 at han oppholdt seg ulovlig i Norge.

Inntekt og forsørgelse

Alle ble spurt om de hadde annen inntekt enn fra sexsalg. Sytten svarte nei på spørsmålet, mens 13 svarte ja. Blant de som hadde annen inntekt hadde flesteparten deltidsjobber, mens noen hadde heltidsstillinger. Noen hadde sexsalget som en bi-inntekt, mens andre hadde sexsalg som hovedinntekt.

Fjorten av mennene svarte at de forsørget familie eller sendte penger til familien i hjemlandet. Det dreide seg i hovedsak om nær familie som søsken, foreldre og barn samt ektefelle eller partner.

Kjønnsidentitet og seksuell orientering

Personene som har deltatt i denne kartleggingen er personer som selv identifiserer seg som menn. Vi har ikke spurt om de er cis-menn²⁰ eller ikke. Vi har heller ikke spurt mennene vi har intervjuet om deres seksuelle orientering. Sitater i rapporten som knytter seg til informantens seksuelle orientering har de fortalt om uoppfordret.

Hvilke arenaer av markedet selger mennene sex på?

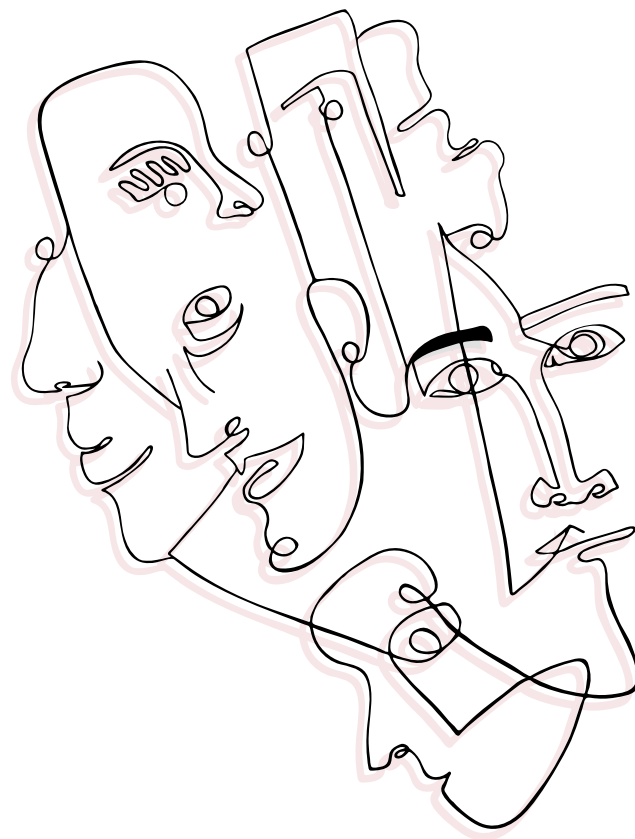
På spørsmålet om arenaer for sexsalg leste vi opp ulike alternativer for mennene som de kunne svare ja eller nei på. De fikk også muligheten til å supplere med andre alternativer. Det var mulig å svare ja på flere av alternativene.

Arena for kontakt	Antall
Annonse på eskortenettsider	26
Apper for dating	24
Nettsamfunn	10
Egen nettside	1
Whatsapp	15
Snapchat	4
Facebook	3
Instagram	3
Utsteder	10
Crusing	2
Gjennom nettverk	5
Gjennom kunder	3

Tabellen over viser hvor mennene kommer i kontakt med kundene. Den viser at vi i hovedsak har intervjuet menn som bruker eskortenettsider og dating-apper. Kun 4 av 30 har svart at de ikke annonserer på eskortesider, mens 6 av 30 ikke bruker dating-apper. Dette forteller oss at de fleste mennene vi har intervjuet driver med sexsalg «profesjonelt» og at de markedsfører seg eksplisitt som sexselgere. En mer inngående drøfting av arenaene mennene solgte sex på kan leses på side 14.

²⁰ Cis-kjønn betyr at en person opplever samsvar mellom det kjønn vedkommende ble tildelt ved fødsel og det kjønn vedkommende vil være komfortable med å bruke i sin selvbeskrivelse.

Sexsalgsdebut

Alder

Alderen for første sexsalgs erfaring varierte fra 12 til 36 år. Syv av mennene svarte at de var under 18 år første gang de solgte sex. To av mennene var under 14 år, noe som innebærer at de i følge norsk lov ble utsatt for voldtekt, ettersom all seksuell omgang med barn under 14 år regnes som voldtekt.²¹ En av de to mennene beskrev det som et overgrep, mens den andre hadde en opplevelse av å ha hatt et fritt valg knyttet til handlingen og omtalte det som uproblematisk.

Omtrent like mange debuterte før de fylte 20 år som i 20-årene, mens 3 svarte at de var i 30-årene. I gjennomsnitt var mennene 23 år første gang de solgte sex, mens medianen lå på 20 år.

I ungdomsundersøkelser svarer mellom 2 % og 5 % av ungdom i Norge at de har erfaring med å ha gjort seksuelle handlinger for å oppnå goder. I de fleste undersøkelsene er det noe flere gutter enn jenter som svarer ja på spørsmålet.²² De siste publiserte tallene stammer fra «Ung i Oslo 2018». I den undersøkelsen svarte 3,9 % av guttene (3,1 % av jentene) ja på spørsmålet «Har du i løpet av de siste 12 måneder gjort seksuelle handlinger for å oppnå goder?». En del av

guttene svarte at de hadde gjort det første gang når de var under 15 år.²³

At alderen for å selge sex første gang er høyere blant informantene i denne kartleggingen enn blant ungdommene i «Ung i Oslo» er ikke nødvendigvis så overraskende. Unge som bytter sex gjør det sjeldent profesjonelt og mer sporadisk enn voksne.²⁴ Når vi i denne kartleggingen har intervjuet voksne menn som selger sex profesjonelt, har vi kartlagt en annen del av befolkningen og et annet samfunnsfenomen. Det er likevel viktig å merke seg at det finnes en gruppe unge gutter som bytter sex i svært ung alder.²⁵

Hvorfor begynte de med sexsalg?

Alle mennene ble spurt om hva som var grunnen til at de begynte å selge sex. Motivene varierte, men kan deles i tre hovedkategorier: Økonomi, nysgjerrighet og krise. Noen hadde tenkt nøye igjennom valget før de solgte sex første gang og selv markedsført sine tjenester, mens andre hadde en helt uplanlagt sexsalgsdebut der de enten ble introdusert til sexsalg av andre eller måtte løse en vanskelig livssituasjon. En av mennene svarte «vet ikke» på spørsmålet.

Økonomi

Omtrent 2/3 av mennene vi intervjuet oppga behovet for penger som hovedårsaken til at de begynte med sexsalg. Det var stor variasjon i hva mennene trengte pengene til. Noen ønsket ikke å si noe om omstendighetene rundt. Andre fortalte at de opplevde å ha få andre inntektsmuligheter, og at de måtte selge sex for å kunne forsørge familie, sende penger hjem, ha råd til husleie eller for å overleve. Seks av de vi intervjuet fortalte at sexsalg var et middel for å tjene mye og raske penger som kunne bidra til en komfortabel livsstil hvor de hadde muligheter til å reise, kjøpe seg fine ting og slippe å leve et kjedelig «A4-liv». En annen begrunnet årsaken til at han begynte å selge sex på følgende måte:

«I miljøet jeg lever, det homofile miljøet, er det så mye kynisme knyttet til sex. Ingen forplikter seg og alle har sex med alle. Å finne noen som har sex med deg fordi han liker deg som person, og ikke bare kroppen din, er vanskelig. Derfor tenkte jeg at jeg like greit kunne tjene penger på sex, når det er så kynisk uansett.»

At 1/3 av mennene ikke oppga penger som hovedårsaken til at de startet med salg av sex, betyr ikke at det ikke var flere som hadde et økonomisk motiv, men at de oppga noe annet som hovedårsaken. Flere kom også med presiseringer som «i begynnelsen handlet det om nysgjerrighet, men nå gjør jeg det for pengenes skyld». Noen oppga også flere årsaker.

Nysgjerrighet og utforskning

«For å være ærlig var jeg veldig nysgjerrig på denne bransjen, hadde sett filmen American gigolo. Jeg kommer fra en normal, norsk middelklasse familie men jeg ønsket mer enn bare å være en vanlig gutt.»

Fire menn oppga at de startet med sexsalg fordi de var nysgjerrige på hvordan det var å selge sex og ville prøve det ut. Noen hadde sett en film eller lest om andre som gjorde det, og synes det virket spennende å tjene penger på sex. To oppga at salg av sex var en måte å utforske ulike sider av seg selv på og utvikle seg. En av mennene forklarte at sexsalg for han var en måte å utforske erotisk kunst på. Han hadde jobbet som nakenmodell, med stripping og «go-go dancing», og etter hvert funnet ut at salg av

sex kunne være en ny fase hvor det var rom for å utforske erotisk kunst.

Tilfeldighet

Seks menn fortalte at de hadde begynt å selge sex ved en tilfeldighet. Fire av disse mennene hadde blitt kontaktet av personer som ønsket å kjøpe sex av dem. Ingen av dem hadde tenkt tanken før, men bestemte seg for å prøve det da de fikk tilbudet. Tre av disse 4 fortalte at de hadde blitt kontaktet av personer som spurte om de kunne kjøpe sex av dem gjennom melding på Instagram. Disse mennene hadde profiler der de la ut treningsbilder eller viste mye naken hud, og opplevde en stor pågang fra folk som ønsket å ha sex med dem.

To menn fortalte at de hadde blitt introdusert til salg av sex gjennom en annen som solgte sex. De hadde ikke planlagt at de skulle gjøre det, men sa ja når en som solgte sex hadde spurt om de kunne gjøre det sammen. En mann beskrev hans første gang på følgende måte:

«Jeg var på et utested og kom i snakk med en annen mann. Etter en stund sa den andre mannen 'du vet at menn som ser ut som deg kan ta betalt for sex? Jeg tjener bra på det'. Han fortalte at det var mange kunder på utestedet og spurte om jeg ville bli med og selge sex sammen med han. Jeg tenkte 'Hvorfor ikke?'. Han skaffet kunder og sammen dro vi hjem til dem. Vi hadde sex og fikk godt betalt. Han jeg var sammen med ordnet med alt og forklarte hva jeg skulle gjøre.»

Vanskelig livssituasjon

«En pedofil tok med meg hjem og ga meg penger for sex. Jeg hadde ingen farsfigur, så jeg gikk inn i et forhold med denne mannen for at han skulle være en farsfigur for meg.»

Syv av mennene fortalte at de hadde begynt å selge sex fordi de opplevde noe som var vanskelig og at sexsalg hadde blitt løsningen. For mannen i sitatet over ble sexsalget brukt for å få den omsorgen og voksenkontakten han ikke fikk fra egne foreldre, mens en annen mann forklarte at han finansiere rusbruket sitt gjennom å selge sex eller bytte sex mot rusmidler. To beskrev at de hadde solgt sex for å klare å overleve i en krisepreget livssituasjon, mens en annen hadde mistet all inntekt etter finanskrisen rammet landet han bodde i. En mann fortalte at han hadde blitt kastet ut hjemmefra og trengte penger for å kunne klare seg, mens en annen hadde begynt for å bli økonomisk uavhengig og bryte med en voldelig ektefelle.

²¹ Straffeloven § 299 «Voldtekt mot barn» sier følgende: «Med fengsel inntil 10 år straffes den som a) har seksuell omgang med barn under 14 år; b) får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, eller c) foretar kvalifisert seksuell handling med barn under 14 år».

²² Bjørndahl, U., Sex som kapital. Om unge som bytter sex: utforskning av seksualitet, sårbarhet, grenser og press. 2017.

²³ Bakken, A, Ung i Oslo 2018. 2019.

²⁴ Bjørndahl, U., Sex som kapital. Om unge som bytter sex: utforskning av seksualitet, sårbarhet, grenser og press. 2017.

²⁵ Bjørndahl, U., Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex. 2010.

Arenaer, kunder, organisering og nettverk

Arenaer for kontaktetablering

Tabellen om arenaer for kontakt på side 11 viser hvor mennene vi intervjuet kom i kontakt med kundene. Den viste at vi i hovedsak har intervjuet menn som bruker eskortenettsteder og dating-apper, som driver med sexsalg «profesjonelt» og markedsfører seg eksplisitt som sexselgere. Det at mange av de samme mennene også bruker apper for dating for å komme i kontakt med kunder, er interessant. Dette indikerer at de er avhengige av å bruke både formelle og uformelle kanaler for å få nok kunder og oppnå den inntekten de ønsker eller har behov for.

Når det gjelder sosiale medier så er det et fåtall som svarte at det ble brukt som arenaer for å komme i kontakt med kunder. Ingen brukte Twitter. Femten svarte at de brukte Whatsapp, men for det meste var det en applikasjon som ble brukt for å kommunisere med kunden etter at de hadde møtt hverandre, eller for å kommunisere videre etter å ha opprettet kontakt via dating-apper eller eskortenettsteder. De som brukte Facebook og Snapchat brukte disse plattformene til å opprettholde kontakten med kunder fremfor å skaffe seg nye. De 3 mennene som svarte at de brukte Instagram, brukte det aktivt for å skaffe seg nye kunder. De la ut bilder av seg selv der de poserte med lite klær, ofte i forbindelse med trening, og brukte kjente emneknagger til å markedsføre seg. Emneknaggene de brukte var ikke nødvendigvis emneknagger som viste til sex eller sexsalg, men andre som de visste var typiske «koder» man kunne bruke for å nå et visst publikum. De pleide ofte å bli kontaktet av personer som ville ha sex med dem, og svarte da at det kostet penger. De ble også kontaktet av folk som eksplisitt ytret ønske om å kjøpe sex av dem.

En tredjedel av mennene svarer at de kommer i kontakt med kunder på utesteder. De fleste nevnte utelivet som et supplement til andre arenaer, men det var noen som skaffet mange av kundene sine der. Flere av mennene som solgte sex til kvinner og par svarte at utesteder var en god arena for å skaffe kunder, og at de ofte kom i kontakt på rolige barer og utesteder med avslappet stemning og lav «sjekkefaktor». Mennene som solgte sex til menn traff kundene sine på barer og klubber for skeive som var kjente «sjekkesteder». Kun 2 svarte at de møtte kunder på kjente crusingsteder²⁶ for menn som har sex med menn.

Fem av mennene svarte at de kom i kontakt med kunder gjennom personlig nettverk (kollegaer, venner, bekjente) og 3 svarte gjennom kunder. At personer som selger og kjøper sex tipser hverandre om potensielle personer man kan kjøpe sex av eller selge sex til er kjent, og Pro Sentret erfarer at folk bruker både private og profesjonelle nettverk for å tipse hverandre.

Arenaer for gjennomføring av salget

Hvor treffer du kundene dine?	Antall
Leilighet	29
Hotell	27
Utesteder	3
Crusingsteder	3
Bil	6
Sauna	3
Hjemme hos kunden	3
Solstudio	1

I all hovedsak oppga mennene at de traff kundene sine i en leilighet eller på hotell.

Leilighetene kunne være kundenes private hjem eller en som mennene selv disponerte. Få av mennene oppga at de bodde på hotell når de oppholdt seg i Norge, så når de møtte kundene på hotell var det ofte i et rom kundene betalte for eller selv bodde på. Seks menn fortalte at de kunne møte kundene i bil for å gjennomføre salget, mens et fåtall nevnte andre alternativer.

Det at så mange menn oppga at de treffer kunder på hotell er interessant. Da Pro Sentret i 2017 gjorde en kartlegging av kvinner som annonserer på nettstedet Real Escort (største annonseside for kvinner som selger sex i Norge), svarte kun 7 av de 32 kvinnene vi intervjuet at de traff kundene sine på hotell.²⁷ En del av de utenlandske kvinnene som ble intervjuet i 2017 fortalte om dårlige erfaringer med hotellpersonalet

knyttet til mistanke om sexsalg.²⁸ Pro Sentret har erfart at hotellansatte følger med på de kjente eskortenettstedene hvor kvinner annonserer. Dersom de hotellansatte gjenkjenner en kvinne gjennom bilder eller telefonnummer fra en annonse, mistenkes hun for sexsalg og kan bli nektet å bo på hotellet. Det virker derimot ikke som om hotellene følger med på de store nettsidene der menn annonserer for seksuelle tjenester, ettersom ingen av mennene vi intervjuet fortalte at de hadde blitt avvist på hotell i Norge på dette grunnlaget.

Hvem selger mennene sex til?

I forskningen ser vi en gjennomgående enighet om at de fleste menn som selger sex, selger sex til andre menn.²⁹ Litteraturen som omhandler menn som

²⁶ Crusing-områder er kjente områder hvor gutter og menn treffes for uforpliktende sex.

²⁷ Kock, I., E., Sexsalg.no. Om internett som prostitusjonsarena og personene som selger sex der. 2017.

²⁸ Ibid.

²⁹ Kock, I., E., Between a rock and a hard place. The unseen category of young Roma men selling sex in Oslo and beyond. 2018.

selger sex til kvinner beskriver ofte en form for «romantikkurisme» der kjøper og selger inngår i en romantisk relasjon som innebærer vederlag.³⁰ Pro Sentret har tidligere erfart at menn som selger sex til kvinner markedsfører seg i mer romantiske vendinger enn når de markedsfører seg til menn.³¹ I en global studie av mannlige eskortenettsteder av Navil Kumar og hans kollegaer fra 2017, så man at 11 % av nettsidene markedsførte seg mot kvinner og at 10 % markedsførte seg mot heteroseksuelle par.³²

Hvem er kundene dine? (fordelt på kjønn)	Antall
Kvinner	17
Menn	29 ³³
Transpersoner	9

Åtte svarte at de bare solgte til menn. Kun 1 av 30 menn svarte at han ikke solgte sex til menn. Med dette mente han at han ikke solgte sex til menn alene, ettersom han kun solgte sex til heterofile par.

At litt over halvparten av mennene svarte at de hadde kvinnelige kunder, mens 9 oppga at de tilbød seksuelle tjenester til transpersoner, viser at det er et mangfold i kundegruppen. De aller fleste vi intervjuet oppga dog at menn var den største kundegruppen deres.

Mennene vi intervjuet ble også presentert for kundegruppen «par». Hvorvidt det var par av samme kjønn eller ikke, ble ikke spesifisert. Atten svarte at de tilbød seksuelle tjenester til par.

Hvilke former for vederlag får de av kundene?

I Straffeloven defineres kjøp av seksuelle tjenester som seksuelle handlinger eller omgang mot vederlag.³⁴ Våre erfaringer er at personer som selger sex kan motta ulike

former for vederlag, og vi ønsket å kartlegge hva mennene fikk av kundene sine. Tabellen under viser hva mennene svarte.

Hva får du av kundene dine?	Antall
Penger	30
Gaver	15
Mat	8
Et sted å bo	4
Reiser	16
Annet	8

Alle mennene svarte at de mottok penger i form av kontanter fra kundene sine. Det var ikke overraskende ettersom mennene vi intervjuet var voksne personer som i hovedsak annonserte på eskortenettsteder og jobbet «profesjonelt», hvor kontant betaling er det vanligste vederlaget. Omtrent halvparten svarte at de også fikk reiser av kundene. Dette dreide seg stort sett om at kunder som oppholdt seg andre steder i landet (eller i et annet land) betalte for at selgeren skulle komme dit. I andre tilfeller betalte kunden for sex med å kjøpe en flybillett til sexselgerens hjemland ettersom det kan være problematisk å ta med seg for mye kontanter ut av Norge.³⁵

Halvparten av mennene svarte at de mottok gaver fra kundene. De aller fleste sa at gavene kom i tillegg til penger, men at det kunne erstatte penger hvis de avtalte hva gaven skulle inneholde og hva den skulle koste. Blant de som svarte at de fikk mat som vederlag, dreide det seg om at man traff kunden på en restaurant og spiste på kundens regning før man hadde sex mot penger. Få svarte at de fikk et sted å bo som vederlag. Blant de som svarte «annet» ble ulike vederlag nevnt, som rusmidler, gavekort, vennskap, massasje, nye bekjensker og klær. En fortalte at han fikk penger betalt inn på konto og en brukte «Pay pal» som et supplement til kontant betaling.

³⁰ Ibid.

³¹ Bjørndahl, U., Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex. 2010.

³² Kumar, N. et al. A Global Overview of Male Escort Websites. 2017.

³³ En mann svarte at han kun solgte sex til heterofile par. Han definerte ikke dette som å selge sex til menn

³⁴ Straffeloven §316: «Med bot eller fengsel inntil 6 måneder eller begge deler straffes den som skaffer seg eller en annen seksuell omgang eller handling ved å yte eller avtale vederlag, b) oppnår seksuell omgang eller handling ved at et slikt vederlag er avtalt eller ytet av en annen, eller c) på den måten som beskrevet i bokstav a eller b får noen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv. Er den seksuelle omgang eller handling skjedd på en særlig krenkende måte, uten at forholdet straffes etter strengere bestemmelser, er straffen bot eller fengsel inntil 1 år».

³⁵ I Norge må beløp over 25 000 kr deklarerer hvis man tar det med seg ut av Norge. Ved en eventuell deklarerer kan Tollvesenet sende saken videre til politiet og beslaglegge beløpet hvis de mistenker at pengene kan være ervervet på kriminelt vis. Selv om det ikke er ulovlig å selge sex, kan det være vanskelig å dokumentere hvor pengene kommer fra ettersom man sjelden har kvitteringer fra tjenestene man har solgt og man kan derfor ikke bevise at man ikke har tjent pengene på kriminelt vis
<https://www.toll.no/no/varer/valuta/>

Agenter, kollegaer, samarbeidspartnere og bakmenn

Kollegaer

Alle mennene som ble intervjuet svarte at de kjente andre personer som solgte sex. De fleste kjente flere. Dette er et interessant funn for Pro Sentret ettersom våre erfaringer fra prosjektet «Pro Mann» var at mange av mennene hadde salg av sex som et individuelt prosjekt og manglet kontakt med andre i samme situasjon.³⁶ I prosjektet «Pro Mann» var vi i hovedsak i kontakt med menn som solgte sex på mer uformelle arenaer og mindre profesjonelt, mens vi i denne kartleggingen i hovedsak har intervjuet menn som selger sex profesjonelt. Dette kan tyde på at de som selger sex mer profesjonelt oftere skaffer seg et nettverk, og at de hyppigere oppsøker andre som selger sex for å utveksle erfaringer og for å samarbeide på ulike måter.

Agenter, samarbeidspartnere og bakmenn

Er det noen som hjelper deg med din/dine?	Antall
Annonser/hjemmeside	11
Reiser (i arbeidet)	5
Avtaler med kunder	11
Økonomi	5
Arbeidssted	9

Vi ønsket å finne ut om mennene jobbet selvstendig, eller om de samarbeidet og/eller var avhengig av en tredjepart når de solgte sex. Vi stilte derfor spørsmål om de fikk hjelp med

ulike ting som knytter seg til sexsalg. Tabellen over viser hvilke alternativer vi oppga på dette spørsmålet. Det var mulig å svare ja på flere av alternativene, hvilket enkelte gjorde. To menn som jobbet sammen og samarbeidet om alt svarte ja på alle alternativene.

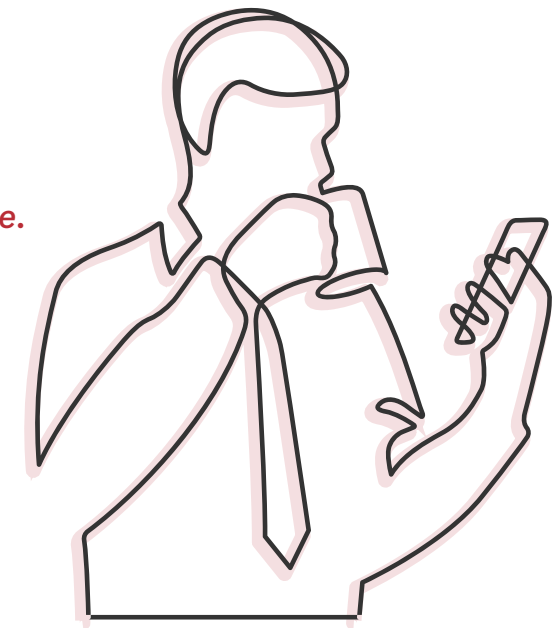
Til sammen svarte 17 av mennene bekreftende på at de fikk hjelp. Vi ser i tabellen at omtrent 1/3 av mennene fikk hjelp med annonser/hjemmeside, avtaler med kunder og arbeidssted. Fem svarte at de fikk hjelp til reiser og 5 svarte at de fikk hjelp med økonomi. Spørsmålet ble fulgt opp med hvilken relasjon de hadde til vedkommende. Noen svarte at det var ulike personer som hjalp dem med de ulike tingene, mens noen fikk hjelp av samme person til alt.

Hva er din relasjon til personen som hjelper deg?	Antall
Kollega	10
Kunde	3
Familie	3
Venn	4
Bekjent	1

Få beskrev relasjoner som impliserte at det var store forskjeller i maktbalansen mellom de to partene. Det er likevel viktig å understreke at selv om få beskrev relasjonene som problematiske eller utnyttende, var det helt klart at en del av relasjonene og samarbeidene kunne blitt straffeforfulgt som hallikvirksomhet eller formidling av

³⁶ Bjørndahl, U., Erfaringsrapport fra prosjektet Pro Mann. 2014.

Alle mennene som ble intervjuet svarte at de kjente andre personer som solgte sex. De fleste kjente flere.

prostitusjon.³⁷ Tabellen viser at flest fikk hjelp av en kollega som de jobbet sammen med, og flere svarte at vennene de fikk hjelp av også solgte sex. Mange fortalte at de samarbeidet med en eller to andre menn som også solgte sex for å jobbe mer effektivt, men også fordi det var både tryggere og mindre ensomt. Andre menn beskrev hjelperen som en som gjorde alt det praktiske, så de slapp det selv. Behovet for diskresjon, som de oppnådde ved å ha en person som snakket med kunder og ordnet avtaler, ble også nevnt av en del. En mann beskrev samarbeidet med kollegaen/vennen på følgende måte:

«Jeg hadde en venn som var eskorte. Han fortalte det da vi hadde vært venner en stund. Da jeg ville inn i bransjen lærte han meg alt det jeg trengte å vite i praksis. Jeg bodde hjemme hos foreldrene mine da, så jeg måtte være diskret. Han hjalp meg med annonser og betalte med sitt kort ettersom jeg ikke ville ha noe registret på mitt navn. Han besvarte telefoner og satte opp avtaler for meg, og jeg brukte hans leilighet til å møte kundene. Da jeg flyttet hjemmefra begynte jeg å gjøre alt selv. Savner egentlig å ha en agent, skulle ønske det var lov».

Videre ønsket vi å finne ut om mennene kjente til andre som delte inntekten sin med andre gjennom spørsmålet «Kjenner du noen som gir deler, eller hele, inntekten sin til en tredjepart/annen person?». Seksten svarte

nei på spørsmålet, mens 14 svarte ja. Det er interessant å se at mennene la veldig ulik mening i spørsmålet. Noen få svarte på det som om vi spurte om familie, og svarte at de kjente mange som sendte penger til familie eller kjærester. De aller fleste knyttet spørsmålet til tredjepart, hallikvirksomhet og utnyttelse. Åtte kjente til folk som hadde «agenter», «venner» eller «samarbeidspartnere» som de ga en del av inntekten sin til i bytte mot tilrettelegging av sexsalget. Personer som ordnet avtaler med kunder mot betaling ble nevnt av flere, det samme gjaldt boligformidling eller bordellvirksomhet. Noen beskrev en slik tredjepart som en likeverdig forretningspartner, mens andre beskrev dem som personer som utnyttet eskorter som ikke hadde mulighet til å skaffe leilighet eller kunder selv. En mann kjente til flere personer som hadde blitt utsatt for menneskehandel, mens en annen mente utnyttelse var svært utbredt i rusmiljøet i Oslo. Han beskrev det på følgende måte:

«Ja, gutter og jenter i mitt miljø. Det er vanlig å skylde folk penger for dop og det skal jo betales, man kan formidle kunder videre for å inntjene det dem skylder. Vet om damer som må selge sex for å gi det til kjæresten sin som pimper dem, jeg tenker at de blir lurt, men etter hvert går de med på det selv fordi de trenger dop».

³⁷ Straffeloven §315 om hallikvirksomhet og formidling av prostitusjon lyder: «Den som a) fremmer andres prostitusjon, eller b) leier ut lokaler og forstår at lokalene skal brukes til prostitusjon eller utviser grov uaktsomhet i så måte, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 år. Den som i offentlig kunngjøring utvetydig tilbyr, formidler eller etterspør prostitusjon, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder».

Bruk av sosiale medier

Kontakt med kunder på sosiale medier

I underkant av halvparten svarte at de brukte sosiale medier i kundekontakt. Mennene som svarte ja på spørsmålet, ble spurt om hvordan de brukte de sosiale mediene. Svarene kan deles inn i tre: for å rekruttere kunder, som et sted å utveksle mer informasjon etter kontaktetablering og for å holde kontakten.

«De kontakter meg på grunn av fitness-bilder jeg legger ut på sosiale medier»

Noen av mennene beskrev sosiale medier som en effektiv arena for å skaffe seg kunder. De la for det meste ut treningsbilder eller bilder der de var lett-kledde og ventet på at følgere på Instagram eller 'matcher' på Tinder eller Grindr skulle ta kontakt. En mann forklarte at han svarte på seksuelle meldinger ved at han sa at han måtte «få noe ut av det», som var et hint om at han ville ha betaling. En annen mann fortalte at han hadde kunder som anbefalte andre sexkjøpere å følge han på Instagram, og at nye kunder på den måten tok kontakt.

«Jeg bruker WhatsApp og Facebook til å holde kontakt med kunder»

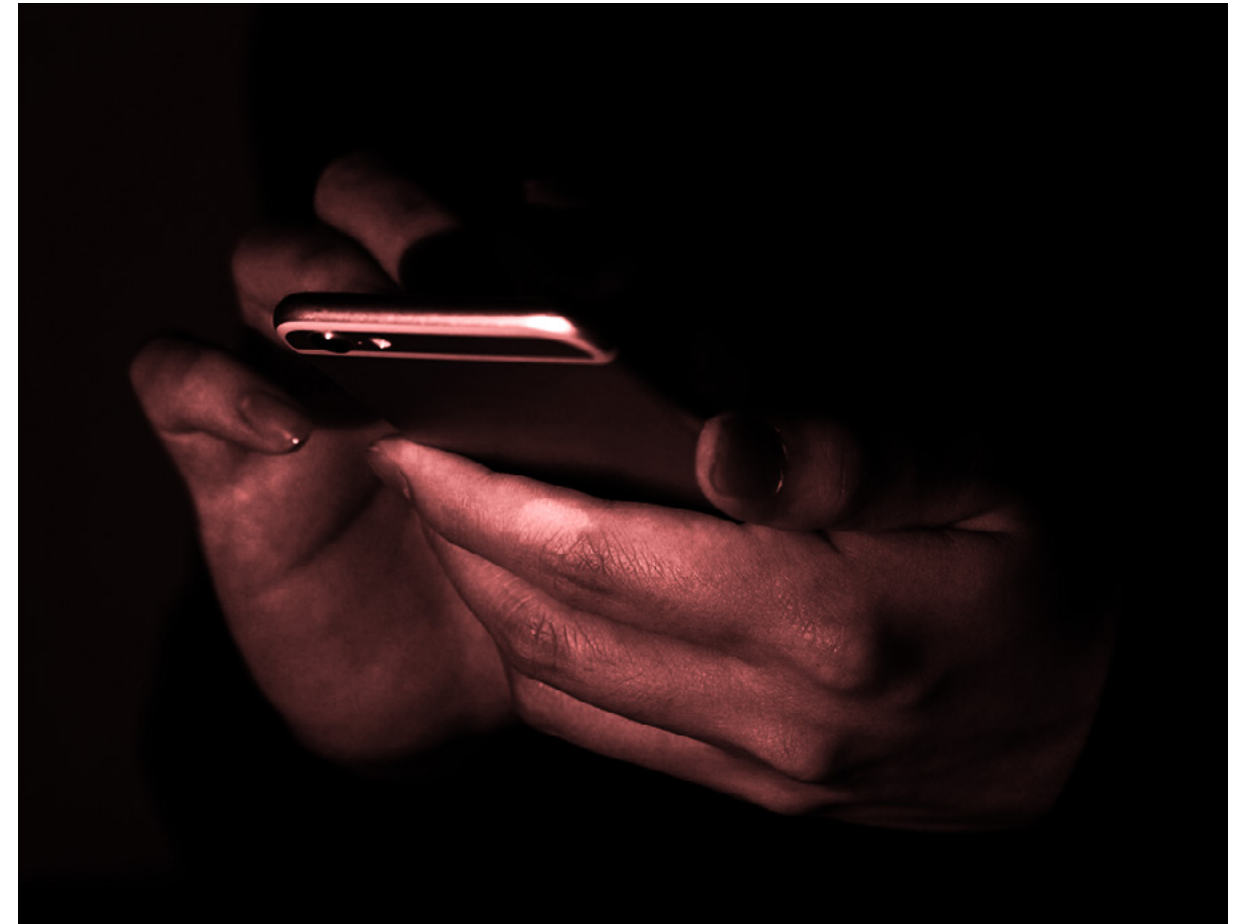
De fleste mennene som brukte sosiale medier i kundekontakt beskrev det som en arena

for å opprettholde kontakten med kunder. WhatsApp ble nevnt som den vanligste plattformen de brukte. Der kan de sende meldinger og ringe til hverandre kostnadsfritt uavhengig av i hvilket land de oppholder seg. WhatsApp ble også brukt til å kontakte tidligere kunder når de kom til det stedet hvor vedkommende bodde. Noen kunder ønsket også at de skulle holde kontakten mellom hvert treff ved å skrive meldinger eller sende nye bilder. Facebook og Snapchat ble også nevnt av flere, det samme gjorde Tinder, Grindr og Gaysir. En mann beskrev bruken av sosiale medier på følgende måte.

«De jeg stoler på holder jeg kontakt med på WhatsApp. De tilbyr jeg camsex mot betaling også. Kundene kan på denne måten følge meg uansett hvor jeg er i verden. Synes det er enklere for da slipper jeg annonser. Har ikke hatt annonser de siste to årene, men er på Grindr og Gaysir på en low key måte uten bilder».

«Jeg chatter først med kundene på datingsider, men så går vi over til mobil og Snapchat. Jeg har en egen Snap for sexssalg»

Flere menn fortalte at de brukte sosiale medier som et ledd nummer to i kontakt med nye kunder. Ofte chattet de først kort med kunder på nettsiden hvor de etablerte

kontakt, for så å fortsette kontakten på sosiale medier. Noen hadde Snapchat kontaktinformasjon tilgjengelig i profilen sin på eskortenettssidene. Flere beskrev det som en mer diskret måte å gjøre avtaler på enn å chatte på eskortenettssidene som kanskje kunne overvåkes eller hackes. I rapporten «Usynlig marked» fra 2010 så vi den samme tendensen, at kommunikasjonen raskt flyttet seg til en annen plattform etter at kontakt var etablert.³⁸

Sikkerhet på sosiale medier

Selv om flere av mennene vi intervjuet omtalte sosiale medier som mer diskrete plattformer for kundekontakt enn eskortenettsteder, kan sosiale medier også by på utfordringer knyttet til hva folk kan skrive og formidle til andre. Vi ønsket derfor å spørre mennene hva de tenkte rundt personlig sikkerhet på sosiale medier.

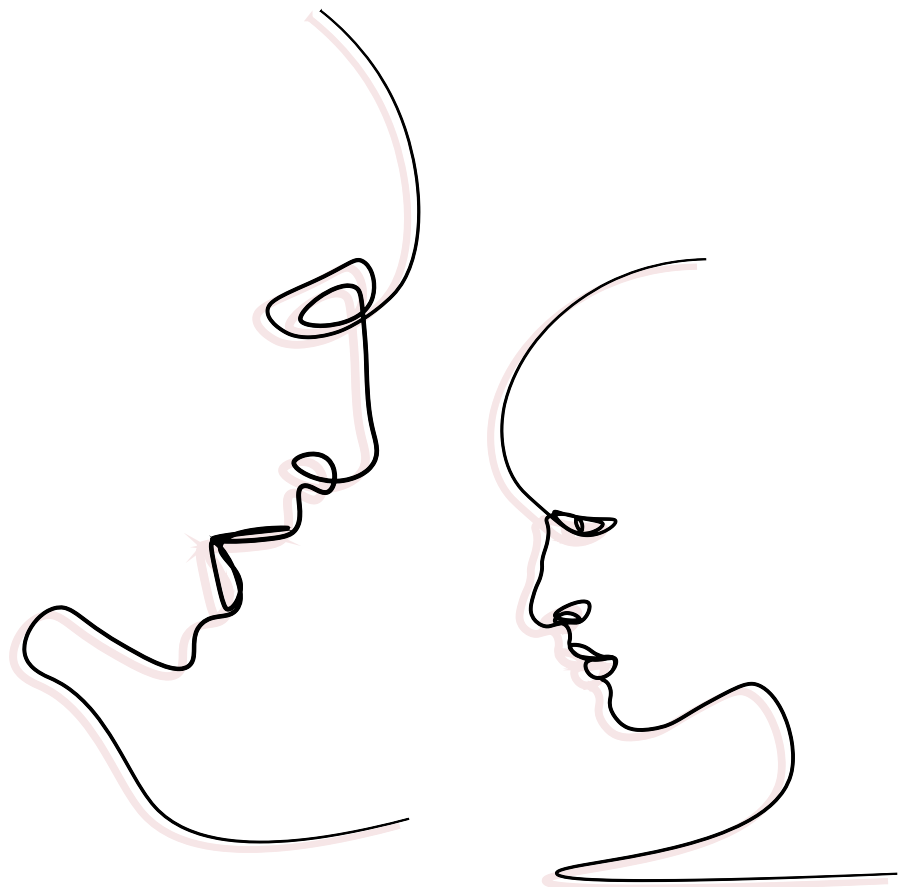
Noen svarte at dette ikke var et problem ettersom de var åpne om at de solgte sex og ikke hadde noe å tape. Andre var veldig

redde for at familien skulle finne ut at de solgte sex, og bekymret seg for at noen kunne ta et skjermbilde og dele det med andre. Av samme grunn var det flere som svarte at de ikke viste ansikt på bildene, eller at de ikke hadde bilder eller eget navn i profilene sine. Noen brukte heller aldri sosiale medier i kundekontakt i hjemlandet. En fortalte at han ikke brukte bilder av seg selv, men av en person som lignet. Flere fortalte at de hadde «lukkede profiler» og at de kun ga kunder de stolte 100 % på tilgang til profilene sine. Andre bekymret seg lite, og sa at de tok eventuelle problemer når de dukket opp. En mann tenkte at kundene hadde mer å tape enn han. Han begrunnet det på følgende måte:

«Har ikke tenkt så mye rundt det. Bruker ikke mitt navn, men vet at man lett kan finne ut hvem jeg er, også ved telefonnummer. Er egentlig ikke særlig bekymret for å bli outet. Tenker at det er et større stigma å bli outet som sexkjøper enn som selger, og at kundene derfor ikke vil ta risikoen».

³⁸ Bjørndahl, U., Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex. 2010.

Vold, trakassering, trusler og sikkerhet på jobb

Pro Sentret har gjennom flere kartlegginger dokumentert at kvinner som selger sex utsettes for mer vold, trusler og trakassering enn normalbefolkningen.³⁹ Ingen av våre kartlegginger om vold har inkludert menn. I denne kartleggingen ønsket vi å spørre om mennenes erfaringer med vold, tusler og trakassering og hvilke tanker de gjorde seg om sikkerhet på jobb.

Trakassering og diskriminering

Nesten 2/3 av mennene vi intervjuet hadde opplevd trakassering der de bodde eller arbeidet fra. Seksten svarte at de hadde blitt trakassert av kunder. Flere fortalte at de hadde blitt trakassert av kunder som ville ha tjenester som de ikke ønsket å selge.

En hadde mottatt drapstrusler over tid fra en kunde som han ikke hadde villet treffe. En annen mann, som solgte sex ved å treffe menn på applikasjonen Grindr, fortalte at det var mange menn som maste på ham og plaget ham fordi han ikke ønsket å selge «chem-sex».⁴⁰ Seks menn fortalte at de hadde blitt trakassert av andre som solgte sex.

Få hadde blitt utsatt for trakassering fra folk utenfor prostitusjonsarenaen. En mann fortalte at han hadde opplevd trakassering fra huseier, mens to hadde opplevd det fra politi. De fortalte ikke hva som konkret hadde skjedd.

Ni av mennene svarte at de hadde opplevd diskriminering. Noen hadde opplevd diskriminering fra flere personer og i ulike

situasjoner. Fem fortalte at de hadde blitt diskriminert av politiet. Fire svarte at de hadde blitt diskriminert av hotellansatte, mens 2 hadde opplevd det fra huseier. Samtlige knyttet disse tilfellene av diskriminering til nasjonalitet og hudfarge, ikke sexsalget. Flere mente at de ble behandlet som kriminelle på grunn av hudfargen sin.

Fire mente de hadde blitt diskriminert på grunn av sexsalgs erfaringen sin. En mann fortalte at han ble diskriminert av kvinnelige kjærester, som hadde avsluttet forholdet da de fant ut at han solgte sex til menn. En annen mente han ble diskriminert i omgangskretsen sin fordi han var åpen om sexsalgs erfaringene sine, mens 2 svarte at de opplevde at de hadde blitt behandlet dårlig på offentlige kontorer og av offentlig helsevesen fordi de solgte sex.

Er de redde på jobb?

Pro Sentret erfarer at de fleste som selger sex er bevisst på at de kan være sårbare sammen med kunder og at det kan oppstå farlige og uforutsigbare situasjoner, særlig fordi de ofte treffer mennesker de ikke kjenner fra før. Det kan være belastende å ofte være i situasjoner som man på forhånd vet kan være farlig.

For å se nærmere på tematikken spurte vi mennene om de hadde vært redd sammen

«En gang kom en kunde med kjæresten som var helt dopa og ville at jeg skulle ha sex med henne. Jeg sa nei og at det var ulovlig. Han ble hissig».

med en kunde. Nitten av mennene svarte ja på spørsmålet. Et tema som gikk igjen blant mange var

ulike episoder med kunder som hadde vært beruset av alkohol eller illegale rusmidler. Under gjengis noen av hendelsene mennene fortalte om:

«Ja, en gang det var en kunde som gikk på kokain og som var aggressiv og psykopat»

«En gang kom en kunde med kjæresten som var helt dopa og ville at jeg skulle ha sex med henne. Jeg sa nei og at det var ulovlig. Han ble hissig».

«En full eller dopet mann prøvde å holde meg fast og ville ikke la meg gå»

«En gang hadde jeg en kunde som var dopa og besvimte. Han var bevisstløs lenge. Visste ikke hva jeg skulle gjøre. Vi var på hotell og jeg var livredd».

«Ja, kunder som er påvirket av narkotika er uforutsigbare, liker ikke at de presser meg til at vi skal ruse oss sammen».

Kunder som ruset seg ble fremstilt som aggressive, ustabile, uforutsigbare, skremmende og truende. Flere beskrev også at de hadde vært redde sammen med kunder som hadde vært psykisk syke. Måten de ble beskrevet på var omtrent på samme måte som rusa kunder. En mann satt ord på det på følgende måte:

«De verste kundene er folk med skiftende personlighet og mentalt ustabile folk».

Noen av mennene fortalte også at de hadde vært redde når de var sammen med kunder som presset eller tvang dem til å gjøre ting de ikke ville. Flere fortalte at de hadde opplevd dette med kunder de oppfattet som ustabile eller som var ruset, og at de nettopp av frykt hadde gitt etter for presset. Flere nevnte også konkrete voldsepisoder. Noen ble svært ukomfortable da spørsmålet ble tatt opp i intervjuet. En mann ble stille og alvorlig før han svarte:

«Noen prøver å tvinge meg til ting jeg ikke vil. Jeg har gått med på det to ganger».

Da vi spurte han om han ville fortelle om det svarte han at han hverken ville tenke på det eller snakke om det.

Få av mennene som svarte nei på spørsmålet om de hadde vært redde sammen med kunde utdypet svaret sitt, men noen sa det de visste at sexsalg innebar en risiko og at de «alltid var på vakt» og fulgte med.

Erfaringer med kundevold

«Vold» er et begrep personer legger ulik mening i. I tidligere undersøkelser som dreier seg om voldserfaringer blant kvinner i prostitusjon har Pro Sentret konkretisert ulike former for vold som de skal svare ja eller nei på om de har vært utsatt for. I denne kartleggingen stilte vi følgende spørsmål «har du noen gang vært utsatt for vold av en kunde?». Mennene svarte altså ut fra sin egen oppfatning av hva vold er, og ikke på et spørsmål med en konkret definisjon eller avgrensning.

Halvparten av mennene vi intervjuet svarte at de hadde vært utsatt for vold fra kunder. Episodene mennene fortalte om dreide seg både om psykisk vold og fysisk vold. En hadde vært utsatt for personforfølgelse over lengre tid. Den fysiske volden som flere av mennene fortalte om kan karakteriseres som grov vold: Å bli tatt kvelertak på, dopet ned, truet med kniv, fått noe kastet i hodet sitt og å bli ranet.

Fire av mennene fortalte at de ikke hadde fått avtalt betaling av kunden og 4 andre hadde hatt kunder som ikke holdt avtalen om

³⁹ Warpe, S. S. Am I not a human being like you? Vold i Oslos gateprostitusjonsmiljø 2015, Bjørndahl, U. & Norli, B., Fritt vilt. En undersøkelse om voldserfaringene til kvinner i prostitusjon. 2008, Bjørndahl, U., 2012. Farlige forbindelser. En rapport om voldenprostituerte i Oslo utsettes for. 2012.

⁴⁰ Chem-sex er en et begrep som brukes om bruk av rusmidler under sex, særlig blant menn som har sex med menn (<https://tidsskriftet.no/2019/01/sprakspalten/chemsex-pa-norsk>).

hva som skulle gjøres. I praksis har mennene hatt sex uten samtykke, ettersom forutsetningene for avtalen om å ha sex var at det skulle være mot betaling og på visse betingelser. Mennene som hadde blitt utsatt for dette fortalte ikke detaljer knyttet til disse hendelsene, men det er rimelig å anta at de fleste har vært utsatt for et eller flere tilfeller av seksuallovbrudd, inkludert voldtekt. Den psykiske volden mennene beskrev handlet å bli skreket til og kalt skjellsord.

De som svarte ja på at de hadde blitt utsatt for vold fra kunder, ble spurt om de hadde fått hjelp av noen i etterkant. Fire menn svarte ja på spørsmålet. Blant disse hadde 1 fått hjelp av et familiemedlem. De andre 3 hadde fått hjelp fra både politiet og venner. En hadde også mottatt voldsskadeerstatning i etterkant. Blant de som ikke hadde mottatt hjelp etter å ha blitt utsatt for vold, var det kun 1 som ønsket å si noe om hvorfor han ikke hadde bedt om hjelp. Begrunnelsen var at han hadde vært veldig ung da det skjedde og at han ikke ønsket å snakke om det, bare legge det bak seg.

Strategier for å ivareta egen sikkerhet

Som nevnt er personer som selger sex sårbare for å havne i situasjoner som kan være farlige. Halvparten av mennene som ble intervjuet i denne kartleggingen svarte at de hadde blitt utsatt for vold av kunder. Pro Sentret erfarer at personer som selger sex har ulike strategier for å ivareta sikkerheten sin sammen med kunder. I rapporten «Fritt vilt»⁴¹ beskrev vi hvilke strategier kvinnene som deltok i den undersøkelsen hadde for å beskytte seg mot vold, trakassering og tusler. Vi ønsket å vite mer om mennenes sikkerhetstiltak, og stilte derfor spørsmålet «Hva gjør du for å ivareta sikkerheten din sammen med kunder?». De fleste hadde flere strategier.

Magefølelsen

Omtrent 1/3 av mennene svarte at de brukte magefølelsen og fulgte med på kundenes oppførsel. Hvis de følte at noe ikke stemte helt når de traff kunden, benyttet de seg av ulike strategier for å forebygge konflikt eller unngå sammenstøt. En del kjente på magefølelsen ved at de tok ulike forhåndsregler som å snakke med kunden på telefonen først, søke opp kunden på nett eller sjekke om telefonnummeret kunden ringte fra var knyttet til

et navn og en adresse. Hvis de fikk en dårlig følelse på forhånd avlyste de avtalen eller nektet å treffe vedkommende.

Forhåndsregler

Mange av mennene fortalte at de tok ulike forhåndsregler når de skulle velge kunder og også under treffet. Enkelte er nevnt i avsnittet over om å lytte til magefølelsen. Noen av mennene forklarte om strategiene sine på følgende måte:

«Jeg ber alltid om kontanter og ber kunden legge fra seg klærne et sted ved inngangen slik at det tar lang tid for kunden å kle på seg og stikke hvis noe skjer».

«Får raskt oversikt over leiligheten, sjekker om kunden er alene. Sjekker hvilken vei dørene åpner seg».

«Jeg er veldig tydelig og streng på grenser»

«Jeg sjekker alltid om kundene har våpen før jeg slipper dem inn».

Flere fortalte at de alltid gjemte unna verdisaker eller ting som kunne brukes som våpen, at de kun tok kontant betaling og at de alltid fikk pengene først. Noen var opptatt av at det å være tydelig på at de alltid brukte kondom, var å markere at kundene ikke fikk bestemme over dem ved å vise tydelige grenser. Flere var også selektive til hvilke typer kunder de tok relatert til alder, utseendet og nasjonalitet. To menn svarte at de ikke tok kunder som ruset seg eller som var påvirket av alkohol.

Samarbeid med andre

Omtrent halvparten av mennene oppga at de samarbeidet med andre for å ivareta sikkerheten sin.

En del fortalte at de ga informasjon om kunden de skulle treffe til en venn eller kollega. Det at noen andre visste hvem de var sammen ble opplevd som en form for trygghet hvis noe skulle oppstå. Andre informerte også kunden om dette, så kunden skulle være klar over at flere visste hvem de var sammen med. Kontaktinformasjonen mennene ga videre var bilde, adresse for treff/kundens adresse, bilnummer, navn, telefonnummer eller et skjermbilde av avtalen og samtalen de hadde med kunden før de møttes.

Andre delte leilighet med en kollega og sørget for at det alltid var to på jobb. Noen hadde også en venn eller kollega som ventet utenfor mens de var med kunden eller ringte

etter at de var ferdige for å fortelle at det gikk bra.

Våpen og vold

Seks av mennene fortalte at de hadde ulike former for våpen de brukte til å forsvare seg med hvis de kom i en farlig situasjon. Tre svarte at de hadde pepperspray, mens 2 hadde strømpistol. En ønsket ikke å utdype hvilken form for våpen han hadde. En mann fortalte at han hadde piller liggende som han brukte til å dope ned kunden hvis han ble redd eller fikk en dårlig magefølelse.

Noen sa at de måtte klare seg selv, fordi de alltid hadde gjort det. Andre var opptatt av at de var menn og sterke, og at de kunne beskytte seg selv hvis det skjedde noe. En mann forklarte:

«Se på meg. Det holder at jeg har store muskler og er sterk. Jeg har vært bodyguard for en kollega før når hun var sammen med kunder, men trenger ikke det selv. Jeg kan beskytte meg selv».

Mennene som mente at deres fysiske styrke var nok til å forsvare seg mot potensielt farlige kunder, ga ikke inntrykk

av at de reflekterte over at det kunne oppstå situasjoner hvor fysisk styrke ikke

«Jeg sjekker alltid om kundene har våpen før jeg slipper dem inn».

ville være nok til å beskytte dem. Typisk vil det kunne være situasjoner hvor det viser seg at kunden ikke er alene, eller at kunden har våpen.

Ingenting

Noen av mennene svarte at de visste at de var sårbare, men at det var lite de gjorde (eller følte at de kunne gjøre) for å beskytte seg sammen med kundene. Dette kjenner vi igjen fra samtalen vi hadde med kvinner i gateprostitusjonsmiljøet i forbindelse med rapporten «Am I not a human being like you» i 2015. En kvinne som hadde vært utsatt for vold forklarte det på følgende måte «When you are standing in the rain, you can't expect not to get wet».⁴² I denne kartleggingen satt 3 menn ord på det på følgende måte:

«Det kan skje hva som helst, jeg vet ikke hva jeg kan gjøre med det».

«Jeg tar kunder som ruser seg og drikker. Jeg vet at det er farlig».

«Jeg er ofte redd, for jeg er tilgjengelig for kunder 24 timer i døgnet og møter ofte kunder som ruser seg eller er fulle».

Trusler og utpressing

Pro Sentret erfarer at mange som selger sex holder sexsalget skjult for familie, venner og andre i deres omkrets. Med jevne mellomrom får vi henvendelser fra brukere som opplever trusler fra personer som sier at de skal avsløre at de selger sex. Noen av de som mottar slike trusler presses for penger eller andre goder i bytte mot at den som truer ikke avslører sexsalget.

Omtrent en tredjedel av mennene vi intervjuet svarte ja på spørsmålet «Har noen som vet at du selger sex truet med å bruke denne informasjonen mot deg?». Truslene kom fra kunder, andre personer som solgte sex og bekjente. Tre opplevde at bilder av dem, der de ble identifisert som sexselgere, ble delt. Tre andre opplevde at de som truet dem ringte familiemedlemmer og venner. De 3 siste opplevde trusler, men de som truet gjorde ikke alvor av truslene.

Tvang og menneskehandel

Vi ønsket å kartlegge om mennene kjente til andre som hadde blitt tvunget til å selge sex. På spørsmålet «Kjenner du noen, eller har du hørt om noen, som har blitt tvunget eller lurt til å selge sex?» svarte 22 av mennene nei.

Blant de som kjente til personer som hadde blitt tvunget var det flere som kjente til eksempler fra utlandet. Flere av historiene som ble fortalt omhandlet svært grove kriminelle handlinger, som menneskehandel, organisert kriminalitet, drap og kidnapping. Personene de fortalte om hadde oppholdt seg i Spania, Tyskland, Dubai, Italia og Portugal. Flere kjente også til eksempler fra Norge som omhandlet både menn og kvinner. En mann kjente menn i rusmiljøet som ble tvunget til å selge sex for å betale ned gjeld. Han visste også om flere menn i rusmiljøet som hadde blitt dopet ned og blitt lurt til å gjøre seksuelle handlinger de ikke ønsket. Andre som ikke hadde noe sted å bo hadde blitt tvunget til å ha sex i bytte mot tak over hodet. En annen kjente noen som hadde blitt truet og presset til å selge sex. En mann sa at han kjente til mange brutale historier, men at han ikke ønsket å snakke om det.

⁴¹ Bjørndahl, U. & Norli, B., Fritt vilt. En undersøkelse om voldserfaringene til kvinner i prostitusjon. 2008.

⁴² Warpe, S. S. Am I not a human being like you? Vold i Oslos gateprostitusjonsmiljø. 2015.

Inntekt og alternativer til sexsalg

Jobb i tillegg til sexsalg?

Som nevnt tidligere svarte 13 av mennene at de hadde annet arbeid i tillegg til sexsalget. Flere jobbet med ulike former for transport som å kjøre Uber, varetransport og i flyttebyrå. Andre var ansatt i byggebransjen, jobbet med renhold eller malte hus. Noen svarte at de jobbet med kunst, festivaler, tatovering, foredragsvirksomhet, coaching og skrev bøker. En svarte at han jobbet i barnehage, en hadde eget firma, mens en annen var ansatt i en ideell organisasjon.

Ønsker de seg en annen jobb?

Blant de som svarte at de hadde arbeid, var det flere som uttrykte at de ønsket seg én annen jobb enn den de hadde, eller at de ønsket seg en heltidsstilling og/eller fast jobb. Flere svarte at de ikke tjente tilstrekkelig til å klare seg økonomisk i den jobben de hadde og at sexsalget ble en løsning for å tjene nok penger. Andre svarte at de tjente nok til livsopphold og faste utgifter gjennom jobben, og at sexsalget bidro til å kunne ha et høyere forbruk. For noen få hadde inntekten

fra sexsalget lite å si for deres økonomiske situasjon. Disse hadde andre motiver enn økonomiske for å selge sex.

Av de 17 som ikke hadde annen inntekt enn fra sexsalg, svarte kun 1 at han ikke ønsket annet arbeid. To menn ønsket ikke å svare på spørsmålet, mens 1 svarte at han var usikker. Tretten menn, altså flesteparten av de som ikke hadde annet arbeid, svarte at de ønsket seg en annen jobb enn sexsalg.

Opplever mennene at det finnes alternativer til inntekt?

Alle fikk spørsmål om de opplevde at de hadde andre muligheter til inntekt enn gjennom salg/bytte av sex. De fleste svarte ja på spørsmålet: 22 av 30. Flere viste til konkrete arbeidserfaringer de hadde fra før og nevnte ulike arbeidsplasser de oppfattet at de kunne jobbe på. Alternativer som ble nevnt var kroppsarbeid som man gjør i byggebransjen, flyttebyrå og sjauing, mens andre nevnte avisbud, restaurantbransjen og transportnæringen.

«Ja, velferdsstaten vil jo alltid hjelpe meg, men...»

Blant de som svarte ja, var det flere som pekte på at det likevel var utfordringer med å skaffe seg arbeid. Noen påpekte at de kunne tjene penger på andre måter, men ikke nok til å opprettholde sin nåværende livsstil med høyt forbruk og mye reising. En svarte at arbeidsmarkedet var tøft, mens en annen påpekte at det ville være utfordrende for hans psykiske og fysiske helse å gå tilbake til ordinært arbeid på det tidspunktet han ble intervjuet.

«Nei. Alternativet er å selge dop eller stjele, og det gjør jeg ikke.»

Sitatet over kom fra en mann som opplevde at sexsalg var hans eneste mulighet til ikke å bli kriminell. Åtte av mennene svarte nei på spørsmålet om de opplevde at de hadde andre muligheter til inntekt enn gjennom sexsalg. To kommenterte at de ikke hadde en mulighet til å få en jobb der de tjente like bra som på å selge sex, mens de resterende mennene ikke ønsket å utdype hvorfor.

For noen handlet svaret seg trolig om manglende rettigheter i Norge og/eller mangel på den språkkompetansen som ofte etterspørres i det norske arbeidsmarkedet.

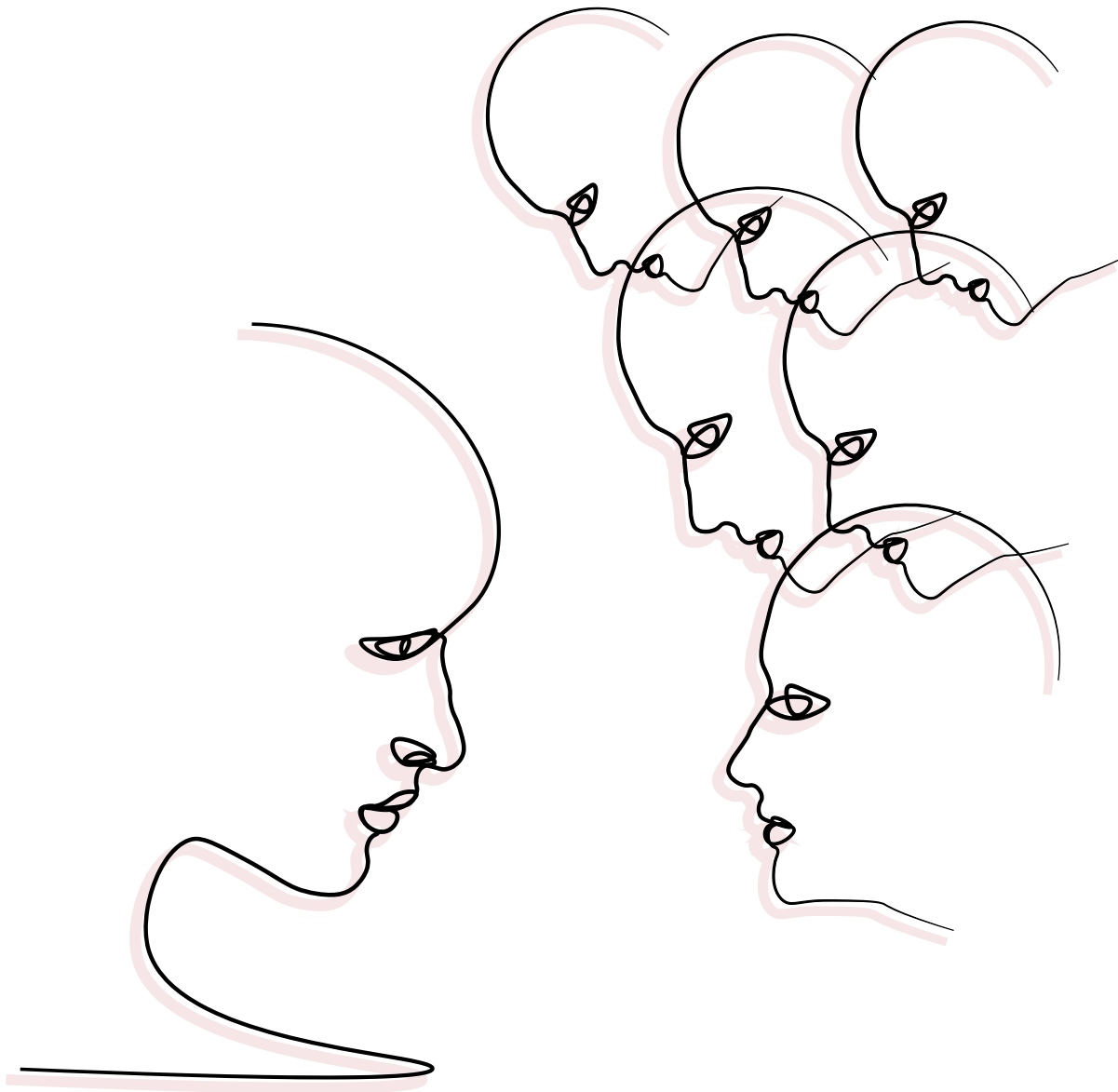
Er å slutte et alternativ?

Videre spurte vi mennene om de opplevde at de hadde mulighet til å slutte å selge sex hvis de ønsket det. En mann svarte nei på spørsmålet, men ønsket ikke å utdype hvorfor. En annen mann svarte at han var usikker på om han kunne slutte selv om han ønsket det, og at det mest realistiske for han var eventuelt å ha en jobb i tillegg til sexsalg.

Tjueåtte svarte ja på spørsmålet. Flere fortalte at de hadde sluttet/tatt lange pauser tidligere, mens andre viste til at de hadde både utdanning og jobberfaring. Andre svarte at de ville slutte hvis det dukket opp en jobb som ga like god inntekt som sexsalg, men at sexsalget var å foretrekke fremfor lav inntekt og tøffe arbeidsforhold. Flere svarte ja, men at det for øyeblikket var vanskelig fordi de måtte tjene nok penger til å nå et mål de hadde satt seg.

Livskvalitet

Et av målene med denne kartleggingen har vært å få bedre innsikt i livssituasjonen til menn som selger sex i Oslo. Vi ønsket derfor å stille mennene noen spørsmål der de selv skulle vurdere sin fysiske og psykiske helse samt si noe om de var tilfreds med livet sitt. Hva som betegnes som et godt liv og god helse er subjektivt. Mennesker har ulike forventninger, definisjoner og referanserammer til hva god helse og et godt liv innebærer. Egne og andres erfaringer, kultur, normene og verdiene i samfunnet vi lever i, og blant mennesker rundt oss, vil prege våre forventninger og tanker om livet vi lever og hvordan vi har det.

I kartleggingen ønsket vi innsikt i mennenes egne tanker om eget liv og egen helse. Spørsmålene vi stilte for å få svar på dette var «Hvordan vil du beskrive din fysiske helse» og «Hvordan vil du betegne din psykiske helse». Svaralternativene var «God», «Middels god», «Middels dårlig» og «Dårlig». I tillegg stilte vi spørsmålet «Er du fornøyd med livet ditt?».

På spørsmålet om mennenes fysiske helse var det hele 26 som svarte at de ville beskrive sin fysiske helse som god, mens 4 svarte middels god. Når det kom til psykisk helse svarte 18 at de anså den som god og 12 som nokså god. Dette viser at mennene

«Jeg har brukt mye rusmidler og fikk paranoia av det, noe som gjorde at jeg ble utbrent. Orker ikke press på å ta kurs og ny jobb fra det offentlige, så da selger jeg heller sex».

i hovedsak beskrev både sin fysiske og psykiske helse som god, men at flere vurderte den psykiske helsa som litt mindre god enn den fysiske. Ingen svarte middels dårlig eller dårlig på spørsmålene om helse.

Det er positivt at ingen av mennene oppfatter sin egen fysiske eller psykiske helse som dårlig. Ser vi mennenes vurdering av egen helse i sammenheng med spørsmålet «er du fornøyd med livet ditt» er det store variasjoner i hva som defineres som god eller nokså god psykisk helse, og hvilke referanserammer og forventninger mennene har i beskrivelsen av å være fornøyd med livet sitt.

Er du fornøyd med livet ditt?	Antall
Ja	16
Nei	5
Tja	8
Vet ikke	1

Fem menn svarte at de ikke var fornøyd med livet sitt. Blant disse var det 2 som ikke ønsket å utdype hvorfor, mens 3 forklarte hvorfor de var så misfornøyd:

«Har gått gjennom en tøff tid med vold fra ektemann og seperasjon. Føler meg utnyttet».

«Ikke i det hele tatt. Jeg har brukt mye rusmidler og fikk paranoia av det, noe som gjorde at jeg ble utbrent. Orker ikke press på å ta kurs og ny jobb fra det offentlige, så da selger jeg heller sex».

«Nei. Jeg har ikke et mål, og vet ikke hvordan fremtiden ser ut»

Når man leser sitatene over vil man kanskje tro at disse mennene ville rapportert sin egen psykiske helse som dårlig eller middels dårlig ettersom de viser til symptomer som knyttes til psykisk uhelse. Vi finner også svar som gir tegn på psykisk uhelse blant mennene som svarte «tja» ved begrunnelser som:

«Skulle gjerne snakket med noen om ting som er vanskelig og som det er vanskelig å snakke om».

«Det går opp og ned psykisk. Det er dager som er vanskelige».

«Nei og ja. Jeg vet jeg har mye potensiale og store drømmer, men samtidig har jeg mistet tillit til livet, jeg angrer mye. Er traumatisert og ødelagt».

De 16 mennene som svarte at de var fornøyd med livet har svært ulik oppfatning av hva som skal til for at de skal være fornøyd. Spennet i mennenes referanser vises når en mann svarer «Jeg gjør ikke skade, jeg stjeler ikke» mens en annen svarer «Veldig fornøyd. Liker å jobbe med barn og nyter livet, reiser mye. Har lyst til å jobbe med barn som er foreldreløse i utlandet etter hvert». Mens den ene mannen er fornøyd med livet fordi han ikke skader andre eller slipper å stjele, refererer den andre mannen til jobben han har ved siden av sexsalg, reising, kjærligheten til barn og ønsket om å hjelpe andre. Disse mennene har opplagt svært forskjellige handlingsrom og livssituasjon, men svarer begge at de er fornøyd med livet sitt. Det er trolig et like stort spenn i hva mennene legger i god/dårlig psykisk og fysisk helse.

Blant mennene som svarer at de er fornøyd med livet sitt er det flere som snakker om penger som en viktig faktor for å være fornøyd. En svarer: «Ja, jeg er fornøyd, men jeg kunne sikkert hatt mer penger», mens en annen sier «Ja, veldig, men det er et ork å reise mye frem og tilbake, pengene blir fort brukt opp og jeg må fortsette å jobbe». Den første mannen viser til at mer penger kunne gjort han enda mer fornøyd, mens den andre mannen uttrykker en ambivalens til måten han tjener penger på, samtidig som han viser til at det er pengene han tjener på sexsalg som gjør at han er fornøyd med livet sitt. Andre uttalte at reisingen bidro til å gjøre sexsalg til en spennende jobb som ga de økonomisk frihet, og handlingsrom til å reise rundt i verden, møte nye mennesker og oppleve nye ting, uten de forpliktelsene andre arbeidsforhold innebar.

Møtet med Pro Sentret

Hovedmålene med kartleggingen har vært å få innsikt i livssituasjonen til menn som selger sex i Oslo samt å finne ut om Pro Sentret kan gjøre noe for å bli et enda bedre tilbud for menn som selger sex. Det siste spørsmålet vi stilte til alle mennene som deltok i kartleggingen var derfor «Er det noe du mener at Pro Sentret kan bli bedre på, for å møte dine behov?». Vi spurte også om hvordan de hadde blitt kjent med Pro Sentret og om de hadde benyttet helsetilbudet vårt.

Første kontakten med Pro Sentret

Hvordan ble du kjent med Pro Sentret?	Antall
Fikk melding av dere via nettsiden jeg annonserer på	19
Fikk melding av dere på en app	1
Fant nettsiden deres	2
I en workshop på Pro Sentret i 2017	1
Kom sammen med en venn/ kollega	7
Ble anbefalt av et annet hjelpetil-tak	2
Gjennom organisasjonsverden	1
Lapp som hang på institusjon	2
I media	1
«Har alltid kjent til dere»	1

Da vi startet denne kartleggingen hadde Pro Sentret over en lengre periode hatt et prosjekt som rettet seg eksplisitt mot menn som selger/bytter sex. En del av mennene

vi intervjuet hadde likevel ikke vært på Pro Sentret før vi igangsatte kartleggingen, og vi ønsket å vite om de hadde hørt om oss før de ble kontaktet for å delta. Noen menn hadde hørt om oss flere steder, som for eksempel «Jeg hørte om dere i media og søkte opp nettsiden deres» eller «Jeg hadde fått en melding av dere tidligere, men dro hit først etter at en kollega anbefalt meg det».

At 19 menn hadde fått en melding av oss på nettsiden de annonserer på er ikke overraskende ettersom Pro Sentret systematisk kontakter alle menn som annonserer på de mest kjente eskortenettssidene i Norge. Gjennom arbeidet med kartleggingen kom vi i kontakt med en del menn som ikke hadde svart på meldinger vi hadde sendt tidligere, og som heller ikke hadde benyttet Pro Sentrets tjenester. Det virket som om noen av mennene syntes det var lettere å oppsøke oss for å intervjues til en kartlegging, fremfor å komme for å motta de ulike tjenestene vi tilbyr. Kartleggingen ble derfor en slags «døråpner» for å bli kjent med Pro Sentret og våre tjenester, og de fleste nye som kom i løpet av kartleggingsperioden fikk en omvisning på huset og ville bruke flere av tjenestene våre. En stor del av mennene kom også tilbake i etterkant for å benytte tilbudene våre igjen. I samme periode hadde vi også et «HPV-prosjekt⁴³» hvor vi ga alle som ønsket det gratis vaksine mot HPV. Mange som ikke hadde benyttet tilbudet vårt før kom for å få vaksinen, og ble dermed kjent med de ansatte, tjenestene våre og lokalene.⁴⁴ For en del senker trolig et tidsavgrenset tilbud eller en konkret forespørsel terskelen for å komme

og besøke oss første gang. Dette er viktige erfaringer vi tar med oss inn i vårt videre arbeid.

Syv av mennene svarte at de hadde blitt kjent med Pro Sentret fordi en venn eller kollega hadde anbefalt oss. Vi erfarer at «jungeltelegrafene» er en effektiv måte for nye brukere å bli kjent med oss på. Gjennom mange år har kvinner kommet til Pro Sentret fordi andre som selger sex har anbefalt tilbudet vårt. At en del av mennene svarte at

Pro Sentrets helsetilbud gir gratis helsehjelp til personer som har erfaring med å selge eller bytte sex.

de hadde blitt kjent med oss på denne måten, blir for oss en bekreftelse på at menn som kommer til Pro

Sentret opplever tjenestene vi tilbyr som nyttige.

«Et slikt tilbud må ha helsetjenester, kondomer og glid for at vi skal komme»

Pro Sentrets helsetilbud gir gratis helsehjelp til personer som har erfaring med å selge eller bytte sex. Vi tilbyr samtaler, smittesjekk, vaksiner, gratis prevensjon, kondomer og glid, testing og eventuell behandling av seksuelt overførbare infeksjoner.

Fjorten av mennene som deltok i kartleggingen, altså omtrent halvparten, hadde benyttet seg av Pro Sentrets helsetilbud før de deltok i kartleggingen. Alle som hadde benyttet tilbudet svarte at de var fornøyde.

Blant de 16 mennene som ikke hadde benyttet helsetilbudet, var det mange som svarte at de ikke hadde brukt det fordi intervjuet i kartleggingen var deres første kontakt med Pro Sentret, men at de hadde tenkt å benytte seg av helsetilbudet samme dag etter intervjuet eller i nærmeste fremtid. Nesten alle understreket at det var bra at vi hadde et eget helsetilbud hvor man kunne være anonym og åpen om sine sexsalgs erfaringer.

Hva kan Pro Sentret gjøre bedre for å møte mennenes behov?

På spørsmålet «Er det noe du mener Pro Sentret kan bli bedre på, for å møte dine behov?» svarte 8 menn nei. Begrunnelsene de oppga var at de opplevde oss som et godt tilbud, at de var fornøyd sånn som det er og at alle som jobbet på Pro Sentret var hyggelige, flinke og behandlet dem med respekt. En mann som hadde solgt sex i mange land svarte «Dere er det beste tiltaket for personer som selger sex i hele verden». Flere sa at de kjente andre som solgte sex, og også hadde kunder, som snakket om at Pro Sentret var et bra sted.

Fire menn svarte at de ikke visste hva vi kunne gjøre bedre for å møte deres behov ettersom de ikke hadde brukt oss så lenge, eller var her for første gang. De måtte bli bedre kjent med oss for å kunne gi en tilbakemelding på dette. En mann mente vi burde bli bedre på å markedsføre oss som et tilbud til menn, mens en annen ønsket at vi kunne bistå med «økonomisk krisehjelp».

Flere snakket om at de ønsket at Pro Sentret skulle bistå med å skape et trygt fellesskap der mennene kunne dele erfaringer og hjelpe hverandre. En av mennene ønsket at vi skulle etablere et felles chatterom på nett der de kunne dele erfaringer og advare hverandre om voldelige kunder. Flere menn ytret et ønske om at Pro Sentret skulle jobbe politisk for å endre «hallikparagrafen» i straffeloven slik at flere kunne jobbe sammen. Begrunnelsen for ønsket deres kan oppsummeres med følgende sitat fra en av mennene:

«Dere kan gjøre noe med loven slik den er i dag, hadde vært fint og trygt for oss om vi kunne jobbe fra samme sted. Ikke et bordell, men å kunne få muligheten til å kunne dele leilighet med andre som selger sex hadde gitt bedre sikkerhet samt bedre fysisk og psykisk helse».

Ulike former for kurs ble også nevnt som ting de ønsket at Pro Sentret kunne tilby. Noen ønsket kurs som kunne bidra til alternativt til prostitusjon, som massasje eller personlig trener, mens andre ønsket kurs om rettigheter i Norge og sikkerhet på jobb for personer som selger sex. To av mennene var opptatt av at det skulle jobbe personer som snakket samme språk som dem på Pro Sentret. En av mennene begrunnet ønsket på denne måten:

«Det at dere har ansatte her som snakker samme språk som meg gjør at jeg føler meg trygg og hjemme her, og at det er enklere å be om hjelp. Håper dere fortsetter med det».

En av mennene ytret ønske om at vi skulle hatt tilbud om psykolog, mens en annen var opptatt av at systemet som skulle hjelpe folk som hadde problemer måtte endres og bli mer forutsigbart:

«Har fått hjelp av BUP tidligere og mange andre da jeg sonet, men det er slitsomt at du blir kastet som en ball her og der. Alle skal prøve å hjelpe, men folk går ut i permisjon, slutter, er langtidssykmeldt og du havner med en ny person som du må fortelle alt til på nytt. Det orker jeg ikke lenger. Jeg utfordrer alle hjelpeinstanser til å la brukere forholde seg til en person og ikke bli kastet rundt. Da vil de bli lei og ikke ha litt lenger».

⁴³ HPV er en forkortelse for humant papillomavirus som er en stor gruppe virus som består av omtrent 200 ulike typer. Noen av disse typene smitter gjennom seksuell kontakt. En HPV-vaksine kan beskytte mot kreft i vulva, penis, livmorhals, anus, rektum og svelg.

⁴⁴ Pro Sentret, Året 2018. 2019.

Del 3:

Workshop med hjelpeapparatet

I forbindelse med kartleggingen arrangerte vi i oktober 2018 en workshop om menn som selger sex. Vi inviterte samarbeidspartnere som jobber med menn i ulike livssituasjoner, og det kom representanter fra rusomsorgen, politi, frivillige organisasjoner, kommunale tiltak, skeive organisasjoner, utlendingsmyndigheter, interesseorganisasjoner, prostitusjonstiltak, krisesenter og ulike tilbud til migranter.

Til sammen var vi over 40 fagfolk som samlet oss og snakket om erfaringer, kunnskap og eventuelle kunnskapshull. Pro Sentret presenterte også sitt arbeid med menn som selger og bytter sex, og presenterte mål og metoder i kartleggingen. Vi fikk i løpet av workshopen samlet inn viktig kunnskap og gode innspill som var nyttig i det videre arbeidet.

Ulike grupper menn

Migrerende menn

På workshopen deltok en sammensatt gruppe fagpersoner som jobbet med migranter. Det var personer fra menneskehandelsfeltet, utlendingsmyndighetene, prostitusjonstiltak, lavterskeltilbud, helsevesen, overnattingssteder, asylmottak, oppsøkende virksomhet, interesseorganisasjoner og politiet. De ulike instansene var i kontakt med menn i svært ulike livssituasjoner. Under er gruppene kort beskrevet nærmere.

Bostedsløse tilreisende EU-borgere

Flere av deltakerne var i kontakt med bostedsløse tilreisende menn fra EU som solgte og byttet sex i Oslo. Mennene kom i hovedsak fra Romania og mange var minoritet i hjemlandet, ofte med rom-bakgrunn. Menn som hadde sex med andre menn ble beskrevet som stigmatisert, det samme gjaldt menn som solgte sex. Disse mennene

ble ofte utsatt for vold, trusler og trakassering av andre menn i rom-miljøet, både fordi de solgte sex og fordi de hadde sex med andre menn. Mennene ble også behandlet svært dårlig av de andre som benyttet seg av lavterskeltilbudene til bostedsløse tilreisende, noe som innebar at de sjelden oppsøkte dem i frykt for sanksjoner fra miljøet.

Salg og bytte av sex i denne gruppa ble beskrevet på litt ulike måter. Noen snakket om at mennene i hovedsak traff kunder på utesteder, i parkeringshus og cruising-områder.⁴⁵ Andre visste om unge menn som traff kunder på Tinder og Grindr og byttet sex mot alt fra penger, til bolig, mat eller hjelp til å vaske klær. Flere kjente også til at enkelte unge menn hadde eldre, norske «sugar-daddys», og noen visste om unge menn de trodde hadde en bytterelasjon til de eldre kvinnene de bodde sammen med.

⁴⁵ Cruising-områder er kjente områder hvor gutter og menn treffes for uforpliktende sex.

Asylsøkere

Flere av deltakerne på workshopen nevnte asylsøkere og enslige mindreårige asylsøkere som grupper som kunne bruke sexsalg som en løsningsstrategi i en vanskelig livssituasjon. Flere var også bekymret for at denne gruppen kunne være sårbare for å havne i salg- og bytterelasjoner de ikke ønsket å være i og hvor de ble utnyttet.

Blant de som jobbet på asylfeltet var bekymringen størst for menn som nettopp hadde fylt 18 år og som gikk fra å bli behandlet som et barn til voksen i asylsystemet. Det var også stor bekymring for de som hadde fått endelig avslag og som ikke opplevde retur til hjemlandet som aktuelt, eller de som hadde fått endelig avslag, men som var ureturnerbare.⁴⁶ Det var en enighet om at dette var personer som lett kunne skyves ut i kriminalitet, utnyttes eller bli ofre for menneskehandel.

Profesjonelle eskorter

Denne gruppen ble beskrevet som menn i 20-årene som solgte sex gjennom eskorte-nettsider. De kom til Norge i perioder for å selge sex, og hadde ofte tilknytning til Spania, Portugal, Nederland eller Tyskland selv om de ikke nødvendigvis var født eller oppvokst i disse landene. Motivene for å selge sex var i hovedsak penger, og i noen tilfeller spenning og muligheten til å få både sex og penger samtidig.

Migranter som opplever nedgang i sin sosiale og økonomiske status

En annen gruppe migranter som ble beskrevet i workshopen var menn som opplever at deres økonomiske og sosiale status er betraktelig lavere i Norge sammenlignet med hjemlandet. Mennene ble beskrevet som tilhørende middelklasse uten sexsalgs erfaring fra hjemlandet. Få av mennene planla å selge sex da de kom til Norge eller Europa, men ble introdusert for sexsalg ved forespørsler fra andre menn, særlig gjennom dating-appen Grindr. For disse mennene ble sexsalget en

løsningsstrategi for å oppnå sosial og/eller økonomisk mobilitet, med mål om å oppnå samme sosiale- og økonomiske status som de hadde i hjemlandet.

Ofre for menneskehandel

Flere snakket om menneskehandel og uttrykte en bekymring for mørketall knyttet til manglende identifisering av mannlige ofre utnyttet i prostitusjon. Erfaringene deres var at menn hadde en høy terskel for å fortelle om utnyttning og menneskehandel, at stigmaet var større for menn enn kvinner og at det var knyttet stor skam til både sexsalg og utnyttelse. Videre erfarte de at mennene opplevde å ha liten troverdighet i møte med utlendingsmyndigheter og politi, og at historiene de fortalte ofte ble trukket i tvil. På grunn av skam og stigma fortalte mennene ofte om menneskehandelserfaringer som lå tilbake i tid, noe som kompliserte sakene hvis de ønsket bistand og beskyttelse, og eventuelt å anmelde forholdet. Politiet kunne informere om at det er svært få menn som har fått innvilget refleksjonsperiode⁴⁷ og at politiet generelt har lite fokus på menn som utnyttes i prostitusjon.

Rusmiljøer

Bruk av rusmidler blant menn som selger sex var et tema mange snakket om under workshopen. Flere hadde inntrykk av at det var mer rusbruk blant menn som selger sex enn blant kvinner som selger, og at det for menn var vanligere å ruse seg sammen med kundene. Flere tok opp at menn som selger sex til menn ofte fortalte om rusbruk som «en del av pakka», og at det var vanlig å bruke medikamenter som Viagra⁴⁸ eller «Poppers»⁴⁹ for å oppnå ereksjon. Mennene hadde liten kunnskap om potensielle bivirkninger eller hvilke forhåndsregler man skulle ta ved bruk.

Det var særlig to ulike rusmiljøer som ble nevnt av hjelpeapparatet i forbindelse med salg av sex: det gatenære rusmiljøet og chemsex miljøet.

⁴⁶ Personer som har fått endelig avslag på asylsøknaden, men som av ulike grunner ikke kan sendes tilbake til landet de opprinnelig kommer fra omtales ofte som «ureturnerbare».

⁴⁷ Refleksjonsperiode er en begrenset oppholdstillatelse på 6 måneder for personer som er antatt ofre for menneskehandel og deres mindreårige barn som oppholder seg i Norge (<https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2013-014/>)

⁴⁸ Viagra er et legemiddel som er for voksne menn med erektil dysfunksjon, som er manglende evne til å få eller beholde en ereksjon som er tilstrekkelig for tilfredsstillende seksuell stimulering (<https://www.felleskatalogen.no/medisin/pasienter/pil-viagra-pfizer-565177>).

⁴⁹ Poppers er en betegnelse på orgasmeforsterkende stoffer som inhaleres når orgasmen nærmer seg. Flere beslektede stoffer, som amyl-, butyl- eller isobutylnitritt og amylnitrat brukes. <https://sml.snl.no/poppers>. Rusvirkningen beskrives gjerne som lett euforisk, beroligende samt seksuelt stimulerende (<http://www.rustelefonen.no/fakta-om-andre-naturlige-rusmidler/poppers/>).

Det var særlig to ulike rusmiljøer som ble nevnt av hjelpeapparatet i forbindelse med salg av sex: det gatenære rusmiljøet og chemsex miljøet.

Gatenære rusmiljøer

På workshopen deltok det personer som jobbet ved helsetilbud, lavtersketilbud, interesseorganisasjoner og institusjoner som var i kontakt med menn som var i det gatenære rusmiljøet. Det var en enighet om at miljøet er preget av en «machokultur» hvor det var knyttet mye skam og stigma til både salg av sex og MSM.⁵⁰ Samtidig var det bred enighet om at salg og bytte av seksuelle tjenester var noe mange menn i dette miljøet hadde erfaring med, og at motivet i hovedsak var rusmidler eller penger til å kjøpe rusmidler.

De fleste opplevde det som vanskelig å snakke med menn i dette miljøet om salg og bytte av sex på grunn av stigma, men noen hadde vært i kontakt med menn som var åpne om sine sexsalgs erfaringer. De fleste fortalte at mennene ofte snakket om sine sexsalgs erfaringer først etter at de hadde sluttet, og at sexsalget hadde startet i svært ung alder og ofte i forbindelse med seksuelle overgrep. Mens noen menn kom inn på tematikken gjennom «små drypp», var andre ganske grenseløse når det kom til hva de fortalte om, hvem de fortalte det til og hvor mye de snakket om det. I en del situasjoner opplevde hjelpeapparatet at de måtte skjerme mennene som delte veldig mye til veldig mange. Andre fortalte om mistanker knyttet til personer mennene omtalte som «støttekontakter» eller «onkler» som hjalp dem med alt fra mat, klær, husly, økonomi og andre ting. De mente at en del av disse «hjelperne» ofte hadde andre motiver enn kun å bistå mennene, og at de ble utnyttet eller var i en avhengighetsrelasjon der bytte av sex inngikk.

Chemsex

Et tema på workshopen var salg og bytte av sex i MSM-miljøer der chemsex er vanlig.

Flere kjente til at mange som solgte sex fikk forespørsler fra kundene om at de ønsket å ruse seg sammen med dem. Forespørsler om å få betalt for å være med på chemsexfester i bytte mot rusmidler og penger ble også nevnt som noe mange menn som solgte sex ble kontaktet for. Det var også kjennskap til at menn som var avhengig av rusmidler oppsøkte chemsexfester, og at de brukte sex som et byttmiddel for å få tilgang til «gratis» rusmidler.

Skeive menn

Flere av deltakerne kjente til at transmenn ofte ble kontaktet av personer som ønsket å kjøpe sex. Om det var vanligere blant transmenn enn andre menn å selge sex kunne ikke deltakerne si noe sikkert om, men de var sikre på at transmenn oftere enn andre menn ble kontaktet med tilbud om å selge eller bytte sex. Flere kjente også til transmenn som solgte sex for å finansiere hormon- og annen kjønnsbekreftende behandling.

På workshopen ble det også snakket om at det i noen miljøer med homofile menn var vanlig å kjøpe og selge sex. Noen mente også at det var større aksept og forståelse for at homofile menn solgte sex. Begrunnelsen som ble nevnt var at samfunnet kanskje hadde andre forventninger til hvordan homofile menn forvaltet seksualiteten sin sammenlignet med menn som fremstod som heterofile.

På workshopen ble det understreket at menn som selger sex ikke nødvendigvis verken er homofile eller selger sex til menn, men de trodde at majoriteten av mennene som selger sex er skeive og at de fleste kundene er menn. Det ble snakket om at det er viktig å huske at menn som har sex med menn er en sammensatt gruppe, og at ikke man trenger å identifisere seg som skeiv selv om man er en mann som har sex med menn.

Møtet med de ulike tiltakene

Blant de fleste av deltakerne på workshopen var det stor enighet om at det var mye skam og stigma knyttet til at menn selger og bytter sex. Flere mente også at det var mer stigmatiserende for menn enn for kvinner å selge sex, fordi samfunnet oftest assosierte sexsalg med kvinner og ikke menn.

Mange vegret seg for å ta opp tematikken i møte med menn, og var usikre på hvordan de skulle gjøre det. Noen mente også at det ikke passet seg å ta opp temaet med mennene de jobbet med, fordi rammene ikke var riktige eller fordi de ikke kunne følge det opp i etterkant. Rammene som begrenset dem var blant annet at mennene kun oppholdt seg ved tiltaket i en kort periode og at det ikke var nok tid til å bygge en tillitsrelasjon, eller at det alltid var mange andre som overhørte samtaler. Mange synes også det var vanskelig å sette temaet på dagsorden når de fleste mennene de møtte kom for helt andre ting enn å snakke om salg og bytte av sex.

Blant de som hadde erfaring med å snakke om tematikken, var det flere som vektla viktigheten av å stille åpne spørsmål.

Det å spørre om «har du erfaring med at noen har tilbudt deg penger og gaver i bytte mot sex?» fremfor å spørre «har du solgt eller byttet sex?» var et eksempel på hvordan man kunne tilnærme seg tematikken på en «ufarlig» måte. Flere opplevde også at å snakke om bytte av sex og ikke salg av sex eller prostitusjon, var en bedre innfallsvinkel.

Blant de som jobbet med personer som brukte tunge rusmidler hadde flere erfart at det å snakke om hvordan de finansierte rusbruken sin kunne være en god innfallsvinkel. Å ta opp tematikken i samtaler om sikker sex og seksuelt overførbare infeksjoner hadde flere også gode erfaringer med.

Mange av deltakerne på workshopen ønsket mer opplæring og kunnskap om tematikken, og gjerne konkrete råd og veiledning på hvordan de kan ta opp salg og bytte av sex i møte med mennene. De ønsket også synlige markører som brosjyrer, plakater og rapporter om tematikken for å synliggjøre at det var rom for å snakke om salg og bytte av sex.

⁵⁰ MSM er en forkortelse for menn som har sex med menn. Menn som har sex med menn er alle seksuelt aktive menn som har sex med én eller flere mannlige partnere, og inkluderer menn som identifiserer seg selv som homofile, bifile, heterofile eller noe annet (<https://www.helseutvalget.no/kunnskap/menn-som-har-sex-med-menn>).

Del 4:

Veien videre – hvordan kan vi bruke funnene i kartleggingen i vårt daglige arbeid?

Åpen tilnærming i møte med menn

Denne kartleggingen har gitt oss et innblikk i livssituasjonen til 30 menn som selger sex i Oslo. Gjennom intervjuene har vi møtt ulike menn med forskjellige erfaringer og livsbetingelser, og som har ulike opplevelser knyttet til å selge sex. Dette er et viktig funn og en påminnelse om at vi som tjenestetilbud alltid må møte alle våre brukere med en åpen og nysgjerrig tilnærming, og ikke anta noe som helst om personene vi møter.

Funnene genererer nye spørsmål

Vi kan ikke slå fast om noen av tendensene vi har sett blant mennene i denne kartleggingen gjenspeiler erfaringene til menn som selger sex generelt. Ser vi utvalget i kartleggingen opp mot de ulike gruppene av menn som hjelpeapparatet beskrev under workshopen i 2018, ser vi at vi har intervjuet menn som representerer en del av disse gruppene, men ikke alle. Det er derfor viktig å understreke at funnene i denne kartleggingen ikke kan brukes til å si noe generelt om menn som selger sex i Norge.

Funnene i kartleggingen har bidratt til at vi ser at det er flere temaer vi gjerne skulle

sett nærmere på og snakket med flere menn om.

Inntjening, forsørgelsesbyrde og alternativer til sexsalg

Omtrent to tredjedeler av mennene fortalte at penger var hovedårsaken til at de startet med å selge sex. Det er kjent at mange kvinner som selger sex forsørger familie for pengene de tjener. Det kan være vanskelig å slutte å selge sex når andre er avhengig av inntjeningen og man må forsørge familie, ettersom det er utfordrende å tjene like mye penger i andre jobber.

Et interessant funn i kartleggingen er at omtrent halvparten av mennene fortalte at de forsørget familie og/eller at de sendte penger til familien i hjemlandet. Vi spurte ikke om forsørgelsesansvar var et motiv for å bli værende i prostitusjon, men vi stilte spørsmål om de opplevde at de hadde mulighet for å slutte med sexsalg hvis de ønsket det, og om de opplevde at de kunne få en annen jobb.

Nesten alle mente at de kunne slutte hvis de ønsket det, og omtrent 2/3 svarte at de kunne få en annen jobb. Tretten av mennene i kartleggingen svarte at de hadde en annen inntekt enn sexsalg, men det dreide seg for

det meste om deltidsstillinger. Både blant mennene som hadde jobb, og de som ikke hadde annen inntekt, svarte de fleste at de ønsket et annet arbeid en sexsalg. Samtidig påpekte en del at det var vanskelig å finne en jobb hvor de kunne tjene like mye penger som

Selv om de aller fleste svarte at menn er den største kunde-gruppen, er det interessant at 18 oppgir at de selger til par, 9 til transpersoner og 17 til kvinner.

de gjorde ved å selge sex. Flere svarte også at sexsalget ga mennene mulighet til å ha en

livsstil de ellers ikke ville hatt.

Det hadde vært nyttig å se nærmere på hva som gjør at menn begynner med sexsalg og hvilke faktorer som bidrar til hvor lenge de blir værende i prostitusjon.

Selger de fleste til flere kundegrupper?

Selv om de aller fleste svarte at menn er den største kundegruppen, er det interessant at 18 oppgir at de selger til par, 9 til transpersoner og 17 til kvinner. Dette er et viktig funn for oss som tjenestetilbud, og å ta med inn i råd og veiledning knyttet til seksuelle praksiser og sikker sex. Vi skulle gjerne visst hvor vanlig det er blant menn som selger sex å tilby tjenester til flere kjønn, og mer om hvilke strategier de tar i bruk for å komme i kontakt med de ulike kundegruppene.

Er det vanlig å bruke flere arenaer for kundekontakt?

Vi har snakket med en gruppe menn der de fleste kommer i kontakt med kunder ved at de både bruker profesjonelle eskortenettsider og mer uformelle arenaer som dating-apper, nettsamfunn og utesteder. Om årsaken til at de bruker flere arenaer for å få kundekontakt handler om at de må markedsføre seg på ulike arenaer for å tjene nok penger/få nok kunder eller om de gjør det av andre grunner, har ikke kartleggingen gitt svar på. Vi skulle gjerne visst mer om dette.

Oppdager ikke hotell og utleierye at menn selger sex?

Få av mennene vi intervjuet fortalte om problemer knyttet til å selge sex fra leiligheter de leide eller fra hotell. Dette er interessant ettersom vi vet at dette oppleves som vanskelig for kvinner som selger sex i

Norge. Det er tydelig at utleierye og hoteller har lite fokus på at menn kan selge sex og at de ikke følger med på eskorteannonser på samme måte som de gjør for kvinner som selger sex.

Er det vanlig at menn som selger sex samarbeider med hverandre?

Litt over halvparten av mennene svarte at de hadde en eller annen form for samarbeidspartnerne som hjalp dem med ulike ting knyttet til sexsalg. I hovedsak dreide det seg om annonser og avtaler med kunder. For det meste omtalte de samarbeidspartnerne som kollegaer som solgte sex. Flere ytret også et ønske om endringer i lovverket, som kunne føre til at det ble lov at flere kunne samarbeide og jobbe sammen, noe som ble oppfattet som mye tryggere.

Pro Sentret erfarer at menn som selger sex ofte omtales som personer som jobber selvstendig og uten samarbeidspartnerne. Da vi gjennomførte vår feltbeskrivelse i 2010 var et av hovedfunnene at mennene ofte jobbet alene.⁵¹ Kan funnene i denne kartleggingen tyde på at det har skjedd en endring, og at flere menn nå jobber sammen? Og kan endringen henge sammen med at det er enklere for menn som selger sex å operere fra hoteller og på utleiemarkedet uten at det mistenkes prostitusjon, men fordi hotell- og utleiebransjen har utelukkende har fokus på kvinner?

Sårbarhet og risiko

Vold, trakassering og sikkerhet

Halvparten av mennene vi intervjuet fortalte at de hadde vært utsatt for vold fra en kunde. I tidligere undersøkelser vi har gjennomført blant kvinner som selger sex i Oslo, svarte omtrent halvparten av kvinnene ja på spørsmålet om de hadde vært utsatt for vold.⁵² Det er altså ingenting som tyder på at menn som selger sex er mindre voldsutsatt enn kvinner som selger sex.

Det er gitt eksempler på både fysisk og psykisk vold. Volden var ofte grov, for eksempel at de hadde blitt ranet, truet med kniv, tatt kvelertak på og voldtatt. Få hadde oppsøkt hjelp i etterkant av voldshendelsene.

To tredjedeler av mennene svarte ja på spørsmål om de noen gang hadde vært redd sammen med kunder. Historiene mennene fortalte om dreide seg ofte om kunder som

⁵¹ Bjørndahl, U., *Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex*. 2010.

⁵² Bjørndahl, U. & Norli, B., *Fritt vilt. En undersøkelse om voldserfaringene til kvinner i prostitusjon*. 2008, Bjørndahl, U., 2012. *Farlige forbindelser. En rapport om volden prostituerte i Oslo utsettes for*. 2012.

var ruset eller psykisk ustabile. På tross av at mange menn opplyste at de var redde sammen med kunder som ruset seg, var det få som svarte at de, som et sikkerhetstiltak, unnlot å ta kunder som var ruspåvirket.

Pro Sentret har tidligere utarbeidet brosjyrer som inneholder råd og tips om sikkerhet på jobb. Disse inneholder en del spesifikke råd som knytter seg til kvinner som selger sex, og kan derfor oppfattes som mindre relevante for menn. Denne kartleggingen tyder på at menn som selger sex kan være like utsatt for vold som kvinner. Kan skje vi bør utarbeide nytt materiell om sikkerhet på jobb som enten retter seg spesifikt mot kvinner, eller menn eller transpersoner, alternativt som ikke gir kjønns-spesifikke råd?

Rusbruk og sårbarhet

Chemsex var et tema flere av mennene tok opp i kartleggingen. Dette er ikke et nytt tema på Pro Sentret. Blant menn som selger sex til menn erfarer vi at bruken av Viagra, potensfremmende midler, Poppers, ulike medikamenter og rusmidler er fremtredende i noen miljøer. Dette er noe vi vektlegger å tematisere i konsultasjoner med mennene som oppsøker Pro Sentret. Det er viktig å gi mennene nok kunnskap om eventuelle risikoer de tar, hvilke bivirkninger midlene de bruker kan ha og hva som ikke bør kombineres. På nettsiden vår har vi også lagt ut noe informasjon om dette under «Helsetips på jobb».⁵³ For en del av våre mannlige brukere har også PrEP vært et tema med tanke på sikker sex og ulike seksuelle praksiser knyttet til blant annet kondombruk. Informasjon om PrEP ligger også publisert på nettsiden vår.⁵⁵

Flere som deltok i denne kartleggingen oppga at de var redde for kunder som ruset seg, og at de oppfattet dem som uforutsigbare og ofte truende. Noen følte også at de ble mast på og presset til å ruse seg med kunder, selv om de ikke ønsket det. Dette er et tema vi ikke har hørt så mye om og som vi har adressert i liten grad, men som vi må integrere i våre samtaler med mennene som kommer til Pro Sentret.

I kartleggingen intervjuet vi også noen menn som var en del av det gatenære rusmiljøet og som solgte sex for å finansiere rusbruket sitt. Dette er en gruppe menn vi sjelden treffer, og som ikke pleier å oppsøke Pro Sentret. Som nevnt i del 3 kommer disse mennene fra et

miljø som er preget av en «machokultur» hvor det er knyttet mye skam og stigma til det å ha sex med menn generelt og sexsalg spesielt. Dette er en gruppe menn som vi opplever har en høy terskel for å oppsøke tilbudene for personer som selger sex, ettersom de er redde for å møte på personer som forteller det videre til andre i rusmiljøet.

At menn i rusmiljøer opplever at de må skjule sexsalgs erfaringene sine og ikke oppsøker tjenestetilbudene for gruppa, gjør de ekstra sårbare ettersom de kan gå glipp av tilgang til relevante helsetjenester, og råd og veiledning knyttet til sexsalg. Dette er en målgruppe Pro Sentret bør jobbe aktivt for å nå.

Hvordan nå flere menn?

På workshopen vi arrangerte med hjelpeapparatet i oktober 2018 var det mange som etterlyste både kunnskap og konkrete råd om hvordan de kunne ta opp tematikken. I prosjektet «Pro Mann» fra 2011-2013 jobbet vi mye med undervisning og opplæring av andre tjenestetilbud. Målet var at ansatte ved tilbud som kunne komme i kontakt med menn som selger sex, skulle bli tilført mer kunnskap og få råd og veiledning om hvordan de kunne snakke om tematikken. Det var vanskelig å måle om undervisningen hadde effekt. Det var få menn som ble henvist til oss etter gjennomført opplæring, men det er fullt mulig at det likevel ble snakket mer om tematikken og at de som hadde behov ble fulgt opp av de ulike tjenestetilbudene. Dersom vi igangsetter et slikt tiltak i 2020 bør det følges opp i etterkant for å høre hvordan det har gått å snakke om tematikken, og om hvilke utfordringer de eventuelt har møtt på. Det bør også kombineres med at tiltakene får plakater og brosjyrer som kan gjøres tilgjengelig i lokalene deres.

Det er vanskelig å gi en «oppskrift» på hvordan vi kan få flere menn som selger sex til å benytte seg av våre tjenester. Pro Sentret ønsker å være et inkluderende og aktuelt tjenestetilbud til personer av alle kjønn som selger sex. Vi ønsker også å være et aktuelt tilbud til alle som selger sex på ulike arenaer og på forskjellige måter. Menn som selger sex er på ingen måte en ensartet gruppe. De selger sex på ulike arenaer, til forskjellige kundegrupper og har varierende motiver for å selge sex. Det er formålsløst å benytte

⁵³ <http://prosentret.no/selger-eller-bytter-du-sex/helsetilbudet/sekuslitalit/>

⁵⁴ PrEP står for Preeksponeringsprofylakse og er hivmedisiner som gis hivnegative for å forebygge infeksjon (<https://www.hivnorge.no/om-hiv/pep-prep/>).

⁵⁵ <http://prosentret.no/selger-eller-bytter-du-sex/helsetilbudet/rus-og-avhengighet/>

Menn som selger sex er på ingen måte en ensartet gruppe. De selger sex på ulike arenaer, til forskjellige kundegrupper og har varierende motiver for å selge sex.

seg av en enkelt strategi eller en spesifikk formulering for å nå menn som selger sex. Noen av mennene vil kanskje ikke identifisere seg som hverken «sexarbeider», «sexselger», «prostituert», «mann som selger og bytter sex» eller «eskorte», men kanskje som «en som noen ganger får gaver eller penger av personer de har sex med». Man må derfor være lydhør for mennenes egne beskrivelser og definisjoner.

Dette gjelder også når man skal snakke om hvem de selger sex til. Noen menn som selger sex til menn, men som har en identitet som heterofil, vil ikke svare ja på spørsmål om han er homofil selv om han har sex med menn. Formuleringen MSM (menn som har sex med menn) er et forsøk på å inkludere alle menn som har sex med menn uavhengig av seksuell orientering. Vi erfarer at noen menn som selger sex til menn likevel ikke anser seg som MSM, og dermed ikke treffes av tjenestetilbud for MSM. Fokuset i samtaler med menn som selger og bytter sex bør være på seksuelle praksiser, og ikke på seksuell orientering, identitet eller begreper.

For å fremstå inkluderende har vi blant annet «vasket» nettsiden for ord og vendinger som kan virke ekskluderende. Vi omtaler brukerne våre som «personer som selger sex» eller «personer av alle kjønn» i stedet for å bruke kjønns-spesifikke betegnelser og pronomen. Vi har også utnevnt en «Rosa-ambassadør» blant våre ansatte, som skal være en slags «vakthund» for at vi kommuniserer og fremstår inkluderende – både skriftlig, muntlig og i våre lokaler.

Kjønnsnøytral eller kjønns-spesifikk?

Pro Sentret skal være en aktør som setter fokus på sexselgernes behov i offentlige

diskusjoner. Flere oppsøker oss nettopp fordi de har hørt om oss gjennom media og oppfatter oss som et relevant tilbud på bakgrunn av det. Den offentlige samtalen fokuserer nesten alltid på kvinner som selger sex til menn. Vi uttaler oss nesten alltid kjønnsnøytralt. Det kan være at det ikke holder alltid å være kjønnsnøytrale i språket, men at vi også bør være litt mer kjønns-spesifikke og nevne menn oftere i den offentlige samtalen om prostitusjon? Det vil kunne føre til at flere menn oppfatter oss som et inkluderende tilbud.

Et annet aktuelt tiltak kan være å lage informasjonsmateriell for menn som kan brukes både på nettsiden vår, i oppsøkende arbeid på sosiale medier samt deles ut og henges opp hos andre tjenestetilbud som kan komme i kontakt med målgruppa. Slikt materiell kan både synliggjøre at vi er et tilbud for menn, og være en døråpner til å snakke om tematikken hos andre tjenestetilbud. Synlige plakater og brosjyrer om tematikken kan være en måte å gi både brukere og ansatte «tillatelse» til å snakke om tematikken. I en utvikling av slikt materiell vil det være avgjørende å involvere mannlige brukere i prosessen.

Funnene i denne kartleggingen tyder på at behovene personer som selger sex har er ganske like, uavhengig av kjønn. Både vår erfaringsbaserte kunnskap, og den viten vi får gjennom våre kartlegginger blant Pro Sentrets brukere, tyder på det samme. Den største utfordringen ligger altså ikke i at tjenestetilbudet vårt ikke fyller behovene hos menn som selger sex, men at de skal oppleve at vi er et tilbud for dem.

Prinsipper i Pro Sentrets arbeid

Prinsipper i Pro Sentrets arbeid

Pro Sentrets overordnede prinsipp er at «alle mennesker er født frie med samme menneskeverd og menneskerettigheter». Dette er artikkel 1 i FNs menneskerettighetserklæring, og minner oss på at prinsippene for arbeidet vårt er førende og bestemmende i møtet med hver enkelt person og i hver eneste tjenesteleveranse. Arbeidet vårt baseres på prinsippene selvbestemmelse, brukermedvirkning, forebygging og skadereduksjon. Både i det daglige og i det langsiktige arbeidet vårt, bestreber vi oss på å oppfylle disse prinsippene. Vi har en visjon om at personer som selger eller bytter sex er sosialt inkludert i samfunnet, og at ingen skal ha prostitusjon som eneste alternativ til inntjening.

Selvbestemmelse

Flere av dem vi møter opplever ofte manglende autonomi, og blir sett på av andre, også av hjelpere, som objekter. Selvbestemmelse som prinsipp innebærer å bistå dem til å bli subjekter i eget liv, og bli handlende mennesker som kan ta kontroll over egen livssituasjon. De må selv definere hva de ønsker av bistand. Vår jobb er å sikre at de har all informasjon, og har forstått alternativene og konsekvensene av disse, før de foretar valg. Det er avgjørende å ha en åpen og ikke-moraliserende tilnærming når en drøfter dilemmaer og alternativer med den enkelte. Ved sammen å undersøke konsekvensene av ulike alternativer, sikre at hen så langt det er mulig forstår konsekvensene og til slutt støtte den enkeltes valg, legger en til rette for reell selvbestemmelse. Ofte er språkutfordringer, mangelfulle lese- og skriveferdigheter og manglende kjennskap til «det norske systemet» til hinder for reell selvbestemmelse. Det samme er kulturelle barrierer, lav kropp- og helseforståelse, tidligere erfaringer og den enkeltes personlige historie. Som hjelpere må vi likevel insistere og arbeide for å styrke og anerkjenne vedkommendes eierskap til egne dilemmaer og eget liv.

Brukermedvirkning

Brukermedvirkning som prinsipp innebærer at de som bruker tjenesten inviteres til å medvirke og påvirke tjenestetilbudet. På individnivå er det den enkelte som setter dagsorden, definerer behov og hva som skal skje «inne hos» sykepleier, lege eller sosialkonsulent. En helse- og sosialkonsultasjon følger faglige retningslinjer og metoder, og har sin egen «script». Likevel må hjelperen ha oppmerksomhet på bestillingen, og reaksjoner på vår imøtekommenhet og forslag til løsninger. Brukermedvirkning er å lytte til personen, ta

hens bestilling på alvor, og tilrettelegge konsultasjonen i samspill med den enkeltes foretrukne dagsorden. I tillegg er brukermedvirkning på gruppenivå viktig, der en uensartet gruppe blir tatt med i utforming, videreutvikling og drift av tjenestene.

Skadereduksjon

Skadereduksjon som prinsipp tar utgangspunkt i den faktiske situasjonen personen befinner seg i. Det vil si at man som hjelper tar utgangspunkt i praksis her og nå og ikke i en ideell eller ønsket situasjon. Skadereduksjon legitimerer ikke aktivitetene, men er en måte å se hele mennesket i kontekst på. Vi ser hele livssituasjonen og ikke bare den potensielt farlige atferden, det skadelige valget eller diagnosen.

Et dilemma i skadereduksjonsarbeid er at det ikke alltid er mulig å vite hva som er «minst verst». Skadereduserende tiltak fremstår ikke alltid glassklare, og som hjelper er det viktig å reflektere over hvilket perspektiv en tar. Vi må øve oss på å se muligheter der det ofte i utgangspunktet kan synes «håpløst» og umulig å finne frem til helsefremmende og skadereduserende tiltak. Utgangspunktet for samtalen må være den faktiske situasjonen; hva vedkommende faktisk gjør og ikke hva vi tror hen gjør. Vi spør oss hvordan vi kan bidra til at risiko kan reduseres. Sammen med den enkelte diskuterer og reflekterer vi over hva som kan være realistisk å få til av gjennomførbare tiltak og atferd. Vi må rett og slett forsøke å komme frem til hva som er de minst verste valgene, finne fram til mindre skadelige alternativer når det er mulig og derigjennom øke personens handlingsrom.

Forebygging

Vi mener at brukermedvirkning, selvbestemmelse og skadereduksjon har en forebyggende og helsefremmende effekt. Forebyggende helsearbeid forutsetter kunnskap hos helse- og omsorgspersonellet, og det forebyggende arbeidet skjer både på gruppe- og personnivå. Å bidra til å utvikle personlige ferdigheter og støtte personlig og sosial utvikling, ved å sørge for informasjon, helseopplysning og kunnskap om mestringsteknikker, er helsefremmende. Vi må ikke anta at vi vet noe om hvordan den enkelte har det. Man må undersøke deres opplevelse av hva de står i, hva strategiene og ferdighetene de har betyr for dem, og hva de betyr for mestring eller ikke mestring. Å sette seg inn i den enkeltes livssituasjon gjennom samhandling og refleksjon, er viktig. Å forebygge er å tørre å snakke om ting, å spørre om ting og tåle svaret.

Tips og råd

Hva bør du tenke på når du skal snakke om salg og bytte av sex?

- Tenk gjennom dine holdninger og kjenn på hvilke følelser fenomenet vekker i deg før du snakker med pasient/bruker
- Ha forståelse for hva de oppnår ved å selge/bytte sex
- Vis respekt for hvilke ord og uttrykk de bruker
- Tål å høre hva de har å si
- Se de rett i øynene og ikke vær flau
- Ikke vær moraliserende

- Vær åpen, nysgjerrig og interessert
- Unngå stereotypiske kjønnsrollemønstre
- Husk at seksuell praksis ikke nødvendigvis sier noe om hvilken seksuell orientering personen har
- Start samtalen med «jeg kjenner noen som», «det er ikke uvanlig at», «kjenner du noen?»
- Unngå ord som stigmatiserer og stempler: «Du selger deg», «Du selger kroppen din», «Du prostituerer deg»
- Søk råd eller veiledning hos en kollega eller Pro Sentret hvis du er usikker

Last ned veilederen og se filmene på vår nettside.

<https://prosentret.no/for-hjelpeapparatet/informasjon/vare-videoer-om-seksuell-helse/>

Prosjektet «Pro Sentret snakker om seksuell helse»

- Filmer om underlivspleie, ereksjonssvikt og bruk av kondom/glidemiddel + menstruasjonssyklus
- Veileder
- Finnes på norsk, engelsk, rumensk, bulgarsk og spansk
- Laget for å åpne opp og gi tillatelse til å snakke om seksualitet generelt og til å kunne adressere temaene spesielt
- Kultursensitiv informasjon
- Skape en ikke-fordømmende, åpen og trygg dialog

Kilder

Bakken, Anders, 2019. *Ung i Oslo 2018*. Oslo: NOVA

Bjørndahl, Ulla og Norli, Bjørg, 2008. *Fritt vilt. En undersøkelse om voldserfaringene til kvinner i prostitusjon*. Oslo: Pro Sentret

Bjørndahl, Ulla, 2010. *Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex*. Oslo: Pro Sentret

Bjørndahl, Ulla, 2012. *Farlige forbindelser. En rapport om volden prostituerte i Oslo utsettes for*. Oslo: Pro Sentret

Bjørndahl, Ulla, 2014. *Erfaringsrapport fra prosjektet Pro Mann*. Oslo: Pro Sentret

Bjørndahl, Ulla, 2017. *Sex som kapital. Om unge som bytter sex: utforskning av seksualitet, sårbarhet, grenser og press*. Oslo: Pro Sentret

Helseutvalget.no, «Menn som har sex med menn – hva betyr det?». 02.08.16
<https://www.helseutvalget.no/kunnskap/menn-som-har-sex-med-menn>

Hivnorge.no, PEP og PrEP. 25.04.19, <https://www.hivnorge.no/om-hiv/pep-prep/>

Kock, Ida, Elin, 2017. *Sexsalg.no. Om internett som prostitusjonsarena og personene som selger sex der*. Oslo: Pro Sentret

Kock, Ida, Elin, 2018. *Between a rock and a hard place. The unseen category of young Romamen selling sex in Oslo and beyond*. Oslo: Pro Sentret

Kumar, Navin, Minivhiello, Victor, Scott John & Harrington, Taylor, 2017. *A Global Overview of Male Escort Websites*. Journal of Homosexuality, 64:12, 1731-1744, DOI: 10.1080/00918369.2016.1265356

Pro Sentret, 2018. *Året 2019. En oppsummering av aktivitetene ved Pro Sentret*. Oslo: Pro Sentret

Pro Sentret, 2019. *Året 2018. En oppsummering av aktivitetene ved Pro Sentret*. Oslo: Pro Sentret

Prosentret.no, «Helsetips på jobb». 04.08.19
<http://prosentret.no/selger-eller-bytter-du-sex/helsetilbudet/seksualitet/>

Prosentret.no, «Sikrere sex». 10.09.19
<http://prosentret.no/selger-eller-bytter-du-sex/helsetilbudet/rus-og-avhengighet/>

Rustelefonen.no, «POPPERS – virkninger og bivirkninger». 10.09.10
<http://www.rustelefonen.no/fakta-om-andre-naturlige-rusmidler/poppers/>

Slagstad, Ketil, 2019. *Chemsex på norsk*. Tidsskriftet Den norske legeförening, 2, 189
DOI: 10.4045/tidsskr.18.0875

TAMPEP, 2009. *Sex work in Europe: A mapping of the prostitution scene in 25 European countries*. TAMPEP International Foundation

Lovdata.no

Toll.no, «Valuta». 07.08.19, <https://www.toll.no/no/varer/valuta/>

Trondheim kommune, 2015. *Å se i mørket – en HKH kartlegging av gutteprostitusjon i Trondheim*. Trondheim: Uteseksjonen, Trondheim kommune

Tveit, Marianne & Skilbrei, May-Len, 2008. *Mangfoldig marked: Prostitusjonenes omfang, innhold og organisering*. Oslo: Fafo

Udi.no, (6. august 2008): «Oppholdstillatelse for utlendinger som antas å være utsatt for menneskehandel (refleksjonsperiode mv.)». Hentet fra: <https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2013-014/>

Felleskatalogen (2019): Viagra. Hentet fra:
<https://www.felleskatalogen.no/medisin/pasienter/pil-viagra-pfizer-565177>

Warpe, Sarah, Sangesland, 2015 *Am I not a human being like you? Vold i Oslos gateprostitusjonsmiljø*. Oslo: Pro Sentret

Warpe, Sarah, Sangesland, 2017 *Mistanke og magefølelse. Hjelpeapparatet i Oslo sin kunnskap om enslig mindreårige sine erfaringer med salg og bytte av sex*. Oslo: Pro Sentret

ISBN: 978-82-93361-76-3

Pro Sentret / Velferdsetaten 2020